

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій**

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ АМЕРИКАНО-КИТАЙСЬКИХ
ВІДНОСИН НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 6 курсу, 604 групи

Скрепський Анатолій Анатолійович

Керівник:

доктор історичних наук,

професор. **Фісанов В.П.**

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 2024 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Макар В.Ю.

Чернівці – 2024

Анотація

Магістерська робота присвячена дослідженню проблем та перспектив американо-китайських відносин на початку XXI століття. У роботі проведено аналіз найбільш ключових аспектів співпраці та протиборства між двома провідними світовими державами в економічній, політичній, військовій, а також, технологічній сферах.

Велика увага приділяється аналізу безпосереднього становлення американо-китайських відносин, геополітичного, економічного протиборства, суперництва обох держав у Азійсько-Тихоокеанському регіоні, та ролі Тайванської проблеми у контексті відносин між США та КНР.

Наукова робота представляє перспективи розвитку взаємовідносин між КНР та США, беручи до уваги зростання впливу Китаю на міжнародній арені та зміну стратегій США щодо стримування конкурентів. В магістерській роботі також зроблено висновки щодо можливих сценаріїв подальшої взаємодії між державами, шляхом дипломатичної співпраці у спільних сферах інтересів, а також ризиків ескалації можливих конфліктів.

Ключові слова: США; КНР; геополітика; торговельні війни; міжнародна торгівля; національна безпека; тайванський конфлікт; Азійсько-Тихоокеанський регіон, американо-китайські відносини

LE RÉSUMÉ

Cette mémoire de maîtrise est consacrée à l'étude des problématiques et des perspectives des relations américano-chinoises au début du XXI^e siècle. Le travail analyse les aspects clés de la coopération et de la rivalité entre ces deux grandes puissances mondiales dans les domaines économique, politique, militaire et technologique.

Une attention particulière est accordée à l'analyse de la formation des relations américano-chinoises, à la rivalité géopolitique et économique, à la concurrence entre les deux États dans la région Asie-Pacifique, ainsi qu'au rôle de la question taïwanaise dans le contexte des relations entre les États-Unis et la Chine.

La mémoire présente les perspectives de développement des relations entre la Chine et les États-Unis, en tenant compte de l'influence croissante de la Chine sur la scène internationale et des changements dans les stratégies américaines visant à contenir leurs concurrents. Il propose également des conclusions sur les scénarios possibles pour une interaction future entre les deux États, en explorant les opportunités de coopération diplomatique dans des domaines d'intérêt commun, ainsi que les risques d'escalade des conflits potentiels.

Mots-clés : États-Unis ; Chine ; géopolitique ; guerres commerciales ; commerce international ; sécurité nationale ; conflit taïwanais ; région Asie-Pacifique ; relations américano-chinoises

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Скрепський А.
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні та методологічні засади вивчення стану і перспектив американо-китайських відносин	
1.1. Сучасні концептуальні підходи до комплексного аналізу стану і перспектив американо-китайських відносин.....	9
1.2. Огляд джерел та літератури з теми дослідження.....	20
Висновки до 1 розділу.....	30
РОЗДІЛ 2 Еволюція американо-китайських відносин на початку ХХІ ст.	
2.1 Загальні тенденції розвитку американо-китайських відносин: ретроспектива і сучасність.....	33
2.2 Економічні виміри співробітництва і суперництва між США та КНР....	41
2.3 Взаємини між США та КНР в глобальному та регіональному вимірах...	49
Висновки до 2 розділу.....	56
РОЗДІЛ 3 Тенденції та особливості американо-китайського протиборства на сучасному етапі.	
3.1 Тайвань як конфліктна сфера американо-китайських відносин.....	60
3.2 Особливості економічного протиборства КНР і США на сучасному етапі	70
3.3 Геополітичне протиборство США та КНР на сучасному етапі.....	80
Висновки до 3 розділу.....	89
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98
LE RÉSUMÉ.....	109

ВСТУП

На сучасному етапі, протистояння між провідними державами світу, якими сьогодні є США та КНР починає певний процес ескалації, який охоплює найрізноманітніші аспекти: стратегічне протиборство в регіоні Індо-Пасифіки, торговельно-економічна конкуренція, боротьба у сфері інформаційно-культурної політики. Вченням про розвиток проблем і перспектив наведених держав займалася чисельна кількість науковців, зокрема неможливо не сказати про Е. Даунса, Т. Крістенсена, Е. Прасада та багато інших.

Актуальність даної наукової проблематики полягає у тому, що сьогодні, США та Китай розглядаються як дві наддержави, від яких, великою мірою, залежить порядок, стабільність та гармонійність у всьому світі. Зважаючи на актуальну ситуацію у світі в контексті міжнародних відносин, слід зазначити, що окрім проблем та непорозумінь, відносини між цими двома державами вважаються взаємовигідними, адже це два економічні, геополітичні гіганти, від яких у більшій мірі залежить доля миру та злагоди у багатьох державах.

З однієї сторони ми маємо таку країну, як Сполучені Штати Америки, які, майже завжди вважалися та вважаються світовим гегемоном на світовій політичній арені та не тільки. Отже, Сполучені Штати Америки на даному етапі можна з великою впевненістю назвати світовою наддержавою. Фінансові, матеріальні потенціали Вашингтону абсолютно в усіх сферах прийнято вважати абсолютно колосальним. Оцінюючи свої глобальні можливості, Сполучені Штати з давніх часів прагнули, та, надалі прагнуть наростити свій вплив в кожному кутку світу, розширити світову дипломатію, а також, виступати гарантом безпеки для інших держав з ціллю унеможливити ескалацію будь якого регіонального, або світового конфлікту

З іншої сторони, ми маємо Китай, який за останні роки, теж наближається до звання ще однієї світової наддержави, яка потенційно розширила свої можливості та перспективи у контексті міжнародного впливу, що охоплює собою політичний, економічний розвиток, а також, навіть, військову могутність. Такий стрімкий прогрес зі сторони Китаю зумовлений багатьма факторами, над якими проводилася комплексна робота, а також, комплексні аналізи за допомогою багатьох потенціалів, включаючи також і людський і дипломатичний. Саме сукупна робота китайської політики та дипломатії допомогла Пекіну за останні роки набуті стрімкого розвитку, особливо в військовій сфері, сфері міжнародної торгівлі та економіки, тим самим, стрімкими темпами, наздоганяючи Сполучені Штати Америки.

Беручи до уваги також і те, що дипломатичне бачення світового порядку обома державами дещо відрізняється, адже, кожна сторона притримується своїх принципів ведення політики щодо кожної проблеми, слід враховувати той факт, що численні розбіжності в доктринах обох держав зможуть надалі спровокувати подальше поглиблення проблеми, вирішення якої буде добитися дуже та дуже проблематично. Тому, на сучасному етапі, сферу проблем та перспектив американо-китайського співробітництва, а також і геополітичного протистояння прийнято вважати досить актуальною, інформативною та цікавою.

Об’єкт наукового дослідження – розвиток міжнародної ситуації та міждержавних американо-китайських відносин в Азійсько-Тихоокеанського регіоні на сучасному етапі

Предмет наукового дослідження – особливості геополітичного та економічного протистояння і перспективи розвитку американо-китайських відносин на початку XXI століття.

Мета наукового дослідження полягає у аналізі та виявленні ключових проблем та перспектив розвитку американо-китайських відносин на сучасному етапі.

Завдання наукового дослідження, полягає в аналізі та розгляді певних чинників, а саме:

1. Охарактеризувати теоретичні та методологічні засади вивчення стану і перспектив американо-китайських відносин на сучасному етапі, здійснити аналіз використаної літератури у процесі написання наукової роботи
2. Проаналізувати еволюцію американо-китайських відносин на сучасному етапі, які являють за собою визначення загальних тенденцій розвитку американо-китайських відносин, основні сфери співробітництва або суперництва між державами.
3. Охарактеризувати взаємозв'язки між США та КНР в глобальному та регіональному вимірах
4. Описати тенденції та особливості американо-китайського протиставлення на сучасному етапі шляхом аналізу найбільш актуальних проблем, особливостей економічного протиставлення цих країн, а також, їх геополітичного становища.
5. Провести загальний підсумок даних та отриманих результатів наукового дослідження для більш ширшого розуміння дослідженої проблематики.

Методи наукового дослідження. У процесі написання магістерської роботи були застосовані різні методи дослідження. Насамперед, методи емпіричного дослідження застосовувався під час загального спостереження та порівнянні принципів ведення політики обома державами, що дало змогу якісно сформулювати висновки для подальшого протиставлення та зіставлення основних фактів.

За допомогою методу аналізу, основні проблеми наукового дослідження були розділені на окремі суб'єкти, та, в подальшому, чітко проаналізовані, використовуючи також, індуктивний та дедуктивний метод.

За допомогою історичного методу дослідження, було визначено основні передумови виникнення основних аспектів співпраці а також

протиборства між Китаєм та США. Метод моделювання послугував великою змогою скласти та продемонструвати основні тенденції подальших відносин між Пекіном та Вашингтоном. Зокрема, методи прогнозування надали змогу сформулювати припущення, які, в найближчому майбутньому, матимуть найбільш імовірний характер. Метод узагальнення надав змогу сформулювати найбільш якісні та актуальні висновки, які найякісніше підсумують основні тенденції розвитку американо-китайських відносин на сучасному етапі.

Наукова робота містить у собі вступ, три розділи, вісім підрозділів, висновки до кожного розділу, загальних висновків, та списку використаних джерел.

Перший розділ магістерської роботи описує загальні теоретичні та методологічні засади вивчення стану і перспектив американо-китайських відносин, а також, загальний огляд використаних джерел та літератури з теми наукового дослідження. У другому розділі проаналізовано розвиток американо-китайських відносин на сучасному етапі, що охоплює собою загальні тенденції становлення відносин, розвиток основних сфер співробітництва, а також, протистояння між КНР та США в регіональній та глобальній політичній сфері. Третій розділ охоплює собою аналіз найбільш актуальних та спірних питань американо-китайського протиборства на сучасному етапі.

Висновки до кожного розділу коротко підсумовують найголовніші тези, які були висвітлені у процесі аналізу та написання наукової роботи, а загальні висновки комплексно підсумовують весь процес написання магістерської роботи, висвітлюючи усі головні деталі, та аспекти, які стосуються теми наукового дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ АМЕРИКАНО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН

1.1 Сучасні концептуальні підходи до комплексного аналізу стану і перспектив американо-китайських відносин

У сучасних умовах, однією з найбільш поширених проблем та об'єктів обговорення у світовій політиці виступають американо-китайські відносини. Проблема американо-китайських відносин охоплює собою широкий спектр питань, починаючи з економічного, технологічного, військового протистояння, закінчуючи торговими війнами один з одним.

В основному, концептуальні основи обох країн, полягають саме в мирному вирішенні усіх питань, хоча, на практиці, ми можемо слідкувати за коливаннями інтересів та відносин обох країн, як в позитивну, так і в негативну сторону.

Безсумнівно, на сучасному етапі, Сполучені Штати Америки та Китайська народна республіка виступають двома світовими наддержавами, від яких залежать економічне та політичне становище низки інших країн світу. Але, з впевненістю можна вважати, що на сучасному етапі, концепція Сполучених Штатів щодо інших країн світу, включаючи Китай, полягає в тому, аби, в першу чергу, наростити розвиток демократії, а також – певна концепція країни США, як світового гегемона на сучасній міжнародній політичній арені.

Теоретик міжнародних відносин Н. Арурі стверджує, що: «Основою концепції гегемонії США завжди виступала боротьба із загрозами світовій безпеці.» [31; с. 31] Спираючись на наведену думку, можна зробити висновок, що зародження основних політичних процесів, які несуть собою глобальний характер відбулося саме в Сполучених Штатах Америки. А отже, звідси й зароджується головна причина прагнення Вашингтону не лише досягти, але й подальше утримувати статус держави-гегемона. Для

цього, США вкрай необхідно й одночасно зберігати пильний контроль й підтримувати тісні економічні, торгівельні зв'язки з іншими великими державами, однією з яких виступає Китай.

Хоча, на міжнародній арені Сполучені Штати й вважаються гегемоном, Пекін стрімко розвивається та показує значний прогрес в багатьох сферах, починаючи з економічного розвитку, закінчуючи нарощенням свого військового потенціалу. Після проведення численних економічних, військових реформ, КНР стрімко нарощує свої можливості, та, поступово складає геостратегічну та геоекономічну конкуренцію США. Ці, а також багато інших факторів сприяють Сполученим Штатам не сидіти на місці, а пильно стежити за досить динамічним розкладом Пекіну, а в крайніх випадках - застосовувати дипломатичні сили в вигляді санкцій, з ціллю мінімізувати, або ж стримати різке наближення можливостей Китаю до своїх.

Численними прикладами наведених санкцій та обмежень, висунутими Вашингтоном виступають Стратегії національної безпеки США. Детально проаналізувавши стратегії національної безпеки різних років, можна зробити висновок, що в них, Пекін був завжди предметом для об'ємного обговорення. При цьому, КНР трактувалася, як держава, з якою Вашингтон ефективно та вигідно співпрацює", так і "геополітичним конкурентом.

Досить глибокий інтерес до кооперації з Пекіном, Сполучені Штати виокремлюють в своїй стратегії національної безпеки 2010 року, в якій йдеться про те, що : "Окремі двосторонні відносини США з такими країнами, як Китай, Індія та Росія, будуть мати вирішальний характер у процесі реалізації більш ширшого співробітництва у сферах взаємних інтересів [99; с. 43]. З наведеного уривку, можна виокремити інтерес Сполучених Штатів до плідної співпраці, в першу чергу, з Китаєм.

Риторика президента Барака Обама чітко вказувала саме на негайному виконанню необхідних дій для пошуку спільних зв'язків та компромісу з найбільш впливовими державами світу (серед них також і Китай),

розвиваючи співробітництво та взаємопідтримку у сфері торгівлі та економіки, при цьому, зберігши своє політичне лідерство на міжнародній політичній арені. Не обійшлося також і без обговорення гострих для Пекіну питань, які стосувалися регіону АТР, його військового та геополітичного розвитку.

Стосовно регіону АТР, Вашингтон твердо відстоював свою позицію, наполягаючи на бажанні набуття ключової ролі в цій області. У зв'язку з Атлантично-Тихоокеанським регіоном, Б.Обама проголосив себе першим тихоокеанським лідером США, який наголошує, що Сполучені Штати були і є тихоокеанською нацією. [24; с. 57]

Необхідність присутності Сполучених Штатів в регіоні східної Азії Вашингтон аргументував потребою взяти в свої руки відповідальність за економічну стабільність, мир, дотримання прав людини, а також, моніторинг військового розвитку Пекіну.

Незважаючи на розбіжності політичних доктрин США та КНР, у 2009 році, ситуація змінилася в кращий бік. Це було зумовлено візитом Б. Обама до КНР, у ході якого було підписано концепцію "стратегічного запевнення", яка інтенсифікувала безпосередню кооперацію між Китаєм та США. Роком за роком, величезний переговорний прогрес між двома наддержавами був помітний в контексті посилення економічних, а також й інших зв'язків.

Враховуючи стрімкий прогрес у відносинах між США та КНР, слід також зазначити й факт, що в стратегіях національної безпеки Сполучених Штатів, Китай продовжував фігурувати "стратегічним конкурентом, який поступово нарощує свої потенціали".

Отже, можна сказати, що, з однієї сторони, за період каденції Барака Обама, Америко-Китайські відносини почали поступово прогресувати, а з іншої сторони численні протиріччя між державами продовжували існувати, та, нажаль, теж прогресувати. Яскравою передумовою

загострення ситуації виступала присутність Сполучених Штатів насамперед в Тайвані, а також, в регіоні АТР.

З приходом Дональда Трампа до посади президента Сполучених Штатів, риторика Вашингтону щодо Пекіну не набула кардинальних змін, утім, можна з впевненістю виокремити певне коливання між позитивною та негативною оцінкою рішень та заяв, висунуті американською стороною.

Ці коливання можна помітити в тексті стратегії національної безпеки США 2017 року, в якій зазначається, що, з однієї сторони "Китай та Росія кидають несамовитий виклик американській державності, її інтересам, та впливу, намагаючись знищити американську безпеку та процвітання." А з іншої сторони: " десятиліттями, політика Сполучених Штатів Америки була спрямована на вірі, що підтримка розвитку Китаю, а також, його інтеграція в післявоєнний міжнародний порядок лібералізуватиме Китай." [98; с. 25]

Також, активно піднімалася проблема двосторонніх відносин наддержав щодо регіону АТР, протидії ядерним випробуванням КНДР та багато чого іншого.

Без сумнівів, все більше та більше акумулювання впливу США в регіоні АТР налаштовує Пекін на проведення своєї військової доктрини, яка буде суперечити принципам Вашингтону, при цьому, адміністрація Сполучених Штатів прийняла рішення в подібній ситуації застосовувати стратегію політичного та військового стримування. При цьому, досягнення обома сторонами компромісу та злагоди виступає найбільш корисною перспективою, але, на даний момент, його досягнення є досить проблемною, в першу чергу, через розбіжності та різні принципи прийняття рішень.

На відмінну від Барака Обами, Дональд Трамп дозволяв собі вкрай радикальні висловлювання щодо Китаю, наголошуючи на потребі введення санкцій проти Пекіну в різних галузях. Особливо часто, він критикував

принципи ведення економічної політики Китаю, засуджував дії Пекіну в регіоні Південно-Китайського моря, тощо.

З іншої сторони, в стратегії національної безпеки США 2018 року, Пекін вже визначається "стратегічним конкурентом", який несе певну загрозу для інших країн: "Китай виступає стратегічним конкурентом, використовуючи досить агресивну економіку з ціллю залякування своїх сусідів, а також - нарощення своїх військових ресурсів в Південно-Китайському морі. [96 ; с. 1]

Одночасно, реалізація та формування Пекіном такого швидкого та ефективного розвитку на політичній арені було зумовлено досить великим та тяжким процесом, який вимагав в першу чергу терпіння та взаємодії внутрішніх та зовнішніх економічних, а також політичних стосунків. Ці слова підтверджує американська «Доповідь щодо військової потужності Китайської народної республіки» 2020 року. В доповіді наголошується на тому, що «Економічний розвиток КНР підтримує його військове вдосконалення не лише за рахунок забезпечення засобів для збільшення оборонних витрат, але й через різні цілеспрямовані партійні ініціативи, які підтримують не лише військове модернізування, але й систематичні переваги зростання основ національної та індустріальної промисловості Китайської народної республіки.» [86]

Але, незважаючи на стрімке бажання Пекіну перевершити свої потенціали перед Вашингтоном, для обох сторін, абсолютно важливо підтримувати тісні, позитивні стосунки, насамперед, для вирішення глобальних питань, а також - підтримування миру.

Одночасно з плідною взаємною працею у сфері торгівельних відносин, а також в протидії різним природним катастрофам, Китай та Сполучені Штати активно стежать за індивідуальним вдосконаленням обох сторін в абсолютно усіх сферах, з ціллю не допустити значного відриву в потенціалі один одного.

Так, Сполучені Штати досить тісно слідкують за ядерною доктриною Китаю, його військового нарощування потенціалу, а Пекін активно вивчає залучення та дії Сполучених Штатів в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Щодо військової політики Китаю, тут слід навести факт, що за останні роки, Пекін активно нарощує свою військову модернізацію шляхом виготовлення власного озброєння, а також, проведенням багатьох навчальних тренувань. З однієї сторони, Пекін проводить таку політику з ціллю підвищення власної національної безпеки, а з іншої сторони, нарощення впливу Сполучених Штатів в Азії не дають спокою китайській стороні, що й стає однією з причин проведення наведених дій.

Стратегія військового розвитку Китаю є досить масивною, адже вона включає в собі створення багатьох науково-технічних інновацій для виховання військових кадрів, вдосконалення військової інфраструктури, а також, військових ресурсів. У зв'язку з цим, спираючись на "доповідь про військову могутність КНР" , можна ознайомитися з фактом стурбованості Міністерством оборони Сполучених Штатів, щодо військових амбіцій Китаю. В документі увага акцентується на тому, що: "Лідери Китаю наголошують на зміцненні армії Китаю до рівня світового класу до кінця 2049 року. Ця концепція створить необхідні умови для перетворення Китаю в "велику сучасну соціалістичну державу." [87]

Відомо, що для китайської сторони, наявність впливу Сполучених Штатів в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, включаючи також в Південно-Китайському морі є абсолютно недопустимим явищем. Про це, неодноразово, Китай наголошував вже в своїх стратегіях національної безпеки. В них, активно обговорювалася проблема присутності американських військ, в тому числі і в Тайвані, а також, способи та можливі методи запобігти подальшому розвитку впливу Вашингтону в наведених регіонах.

Стратегія США в Східній Азії включає в собі досить широкий інтерес, адже Вашингтон вже давно визначив для себе цей регіон, як регіон який

входить в сферу американських національних інтересів. Саме через це, США почали активно брати участь в різних політичних подіях, зв'язані з цим регіоном, а тим самим - наростити свій вплив в наведеному регіоні. Взагалі, аналізом політики США в регіоні АТР займалося досить велика кількість науковців, як і вітчизняних, так і іноземних. В наведених працях, увага акцентується саме на американо-китайських відносинах, в підходах цих держав до досліджуваного регіону: їх економічний, безпековий, політичний вимір.

В контексті аргументування Сполученими Штатами на вплив в Азійському регіоні, доцільно звернути увагу на стратегію національної безпеки США 2015 року, однією з головних тем яких виступають одночасно підтримку Китаю в його розвитку, а з іншої сторони, критика Пекіну, проблеми, а його також, дії в Азійсько-Тихоокеанського регіоні та Південно-Китайського морі. Там, зокрема, наголошується на тому, що: "Сполучені Штати підтримують активний розвиток Китайської сторони, а також, заохочуємо Пекін стати нашим широким партнером для розширення міжнародної політики. Хоча, дії Китаю додають стрімкої напруги в межах Азійсько-Тихоокеанського регіону. Також, усі претензії китайської сторони щодо Південно-Китайського моря для Сполучених Штатів виявляються абсолютно несумісними з міжнародним правом..." [97; с. 2]

Військова присутність Сполучених Штатів у Тайвані виступає також домінантним чинником напруженого розвитку відносин з Китаєм. Зменшення напруженості відносин між КНР та Тайванем виступають досить широкою місією Сполучених Штатів. Отже, аби унеможливити подальшу ескалацію конфлікту, до якого, Китайська сторона стрімко готується, при цьому, не заперечуючи факт широкомасштабного вторгнення, Сполучені Штати виступають, хоч і не офіційним, але - певним гарантом безпеки для Тайваню.

Для якісної підтримки Тайваню, та недопустимості ускладнення відносин з КНР, Сполучені Штати шукають певний баланс між цими двома

парадигмами, адже, якісні відносини є дуже доречними, як і для однієї, так і для іншої сторони. Вирішення основних політичних проблем в великому сенсі залежать від стану відносин між цими двома наддержавами.

Хоча, неабиякого резонансу в міжнародній політиці набув дзвінок тогочасного президента США – Дональда Трампа з главою Тайваню, Цай Інвень, що стало приводом публічної критики китайської сторони на наведені дії президента США. Претензії Пекіну полягали в запереченні Сполученими Штатами принципу «єдиного Китаю», на що, Дональд Трамп відповів, що повністю розуміє та поважає наведену політику зі сторони Китаю.

Незважаючи на активні дії Сполучених Штатів в регіонах східної Азії, неможливо також недооцінити китайські амбіції в наведеному регіоні.

По-перше, Китай веде активну політику розширення своїх союзників, беручи досить масштабну участь в різних політичних процесах, при цьому, виступаючи провідним лідером. Як наслідок, за останній час Пекін абсолютно вдало наростив свої можливості в регіоні АТР, сформувавши свою політику партнерства з іншими країнами. Принцип ведення зовнішньополітичної діяльності Китаю дозволив йому активно модернізуватися, а також, наблизитися до одного рівня з іншими політичними гравцями, особливо зі Сполученими Штатами

По-друге, незважаючи на досить тісні стосунки Китаю з низкою інших країн, існують також і країни, які зберігають статус політичних, навіть військових конкурентів, серед яких є і Сполучені Штати. У відповідь на це, китайська сторона висуває свою "концепцію безпеки", основною метою якої виступає можливість вирішення найбільш глобальних проблем шляхом досягнення певного дипломатичного порозуміння між найбільш впливовими державами на політичній арені.

Дотримання наведеної концепції є досить важливим елементом зовнішньої політики КНР, адже за словами Левицької-Доби Є.О. : На даний момент, Китайська Народна Республіка виступає однією з найпотужніших

сторін на світовій політичній арені, підтримуючи створення концепції багатопольного світопорядку, в якому має намір стати одним з полюсів. [35, ст. 95]

Для досягнення наведених цілей, в першу чергу, Китай досить активно працює для підтримки відповідного зовнішнього середовища. Основними пунктами роботи Китаю є:

- відкриття ринків;
- інституційні інновації;
- розвиток взаємовигідних відносин з різними країнами;
- активну участь у глобальних процесах для забезпечення стратегічного балансу й стабільності в регіонах, де у КНР є життєво важливі інтереси [36]

Зазначимо також спроби Китаю наростити свої пріоритети у відносинах з Північною Кореєю, яка в контексті Сполучених Штатів висловлюється досить радикально. Для Пекіну, активна співпраця з Північною Кореєю заключається в тому, аби закріпити свої перспективи в корейському регіоні, при цьому, послабивши вплив США, які є активно підтриманими Південною Кореєю.

Глобальна економічна криза, яка охоплювала 2007-2009 роки, теж не залишила без змін ситуацію в внутрішній політиці Америки та Китаю. Проте, підходи протидії та наслідки кризи для обох країн, все ж таки, відрізнялися.

З однієї сторони, Сполучені Штати перенесли кризу більш напружено, адже в її результаті економічний вплив Вашингтону на міжнародній арені був послаблений, хоча, з часом, всі перспективи були заново нарощені до передкризового рівня.

З іншої сторони, Пекін у ході економічної кризи відчув мінімальний регрес. Особливо, це стосується колосальною втратою робочих місць у Сполучених Штатах, та, навпаки, мінімальною стратою робочих місць та мінімальним безробіттям в Китаї.

Ці, а також інші наслідки хоч і наблизили Китай до економічних та політичних потенціалів Вашингтону, але відчуття великого відриву між економікою та торгівельною доктриною все далі зберігалось на користь Сполучених Штатів.

Особлива увага приділяється також ставленню влади США до Китаю. Особливо помітним є факт, що сучасні підходи Конгресу США помітно сильно можуть відрізнятися від висловлювань американського президента, а також, його найближчих представників.

В той час, коли доповіді президента, або вищого керівництва країни країни несуть більш м'який характер, акцентуючи увагу на те, що Вашингтон позитивно реагує та сприймає розвиток Китайської Народної Республіки, але при цьому, не виключає необхідність проведення політики обмеження та стримування всебічних можливостей Китаю, то зі сторони висловлювань Конгресу, ситуація дещо інша.

Якщо говорити про демократів, здебільшого, вони наголошують увагу на американо-китайські відносини в правовому та захисному аспекті, а в цей час, республіканці наголошують на чиннику Тайваню в американо-китайських відносинах, його безпековий аспект, також, різні теми, які охоплюють тематику нерозповсюдження ядерної зброї, протидії кліматичних змін, та протиракетної оборони.

На основі висловлювань Конгресу США щодо Китаю, ми можемо помітити їх досить радикальну позицію і висловлювання, які мають здебільш антикитайський характер, через що, американо-китайські відносини можуть дещо помітно дестабілізуватися. Говорячи про ставлення американських громадян щодо Китаю, можна сказати, що однієї думки немає, американці досить роздільно відносяться до проблеми Китаю в США, підтримуючи та не підтримуючи Пекін, але, з великою впевненістю можна стверджувати, що, досить велика частина Сполучених Штатів до Китаю налаштована досить негативно.

Унаслідок розбіжності ставлень американської влади щодо Китаю, Конгресом було створено певну комісію, яка мала на меті контроль, а також наслідки американо-китайських відносинах, в першу чергу в торгівельно-економічному аспекті, тобто в тому аспекті, від якого обидві наддержави залежать найбільше. Не оминуло також і аспект прав та допомоги людини в регіоні АТР, перешкоджання спільного співробітництва китайських та американських вчених та науковців, особливо це стосувалося військових, ядерних сфер, сфер новітніх технологій та інші.

Конгрес також був зобов'язаний оцінювати у зв'язку зі сферами, в яких Китай демонстрував найбільший прогрес. Ці дії проводилися з ціллю оцінити та підсумувати загальні спроможності Китаю, а у разі потреби - залучити певні дипломатичні сили заради його стримування та зменшення впливу, в першу чергу в Південно-Китайському морі та в регіоні АТР.

Отже, на основі наведених фактів, слід підсумувати, що на даний момент концептуальні засади американо-китайських відносин базуються на довготривалому суперництві обох наддержав в абсолютно усіх аспектах, починаючи з геополітичного суперництва, взаємозалежності та закінчуючи співпрацею у вирішенні проблем, які несуть собою глобальний характер.

Хоча, в стратегіях національної безпеки як США так і Китаю, обидві країни фігурують, як складний стратегічний та геополітичний конкурент.

Незважаючи на різні розбіжності у прийнятті глобальних рішень, незадоволення китайської сторони діями Сполучених Штатів в регіоні АТР, незадоволення американської сторони діями Китаю в Південно-Китайському морі, тощо, що провокують конфліктну ситуацію з обох сторін, слід також відзначити факт економічної залежності однієї сторони від іншої.

Звісно, фактор взаємної підтримки обох сторін до особистого розвитку та успішної саомодернізації у глобальних сферах налаштовує нас на думку, що подальші американо-китайські відносини будуть прогресувати та процвітати, але, розбіжність у вирішенні проблем, різні підходи до

визначення сутності проблем також налаштовують на думку, що рано чи пізно, відносини між цими двома наддержавами зайдуть в глухий кут, а подальший його розвиток буде досить проблематичним. Тому, на сучасному етапі, обидві сторони стараються нарощувати свої потенціали та впливи, провокуючи максимальний тиск один до одного, але, при цьому, не вступаючи в взаємний відкритий конфлікт.

1.2 Огляд джерел та літератури з теми дослідження.

Багатьом сучасним дослідникам вже давно відомо, що на сучасному етапі, еволюція американо-китайських відносин займає провідну роль в сучасній світовій політиці, а отже, для написання наукового дослідження було напрочуд важливо підібрати якісну, а головне - актуальні джерела та літературу, які будуть найбільш виразно висвітлювати усі аспекти головних тем наукової роботи.

Проблематика сучасної літератури охоплює широкий спектр проблем, на яких базується наукове дослідження, а самі наукові джерела та література охоплюють собою різні наукові статті, офіційні документи, від видавництв американської та китайської адміністрації президента, уряду, стратегії національної безпеки кожної з країн, література з офіційних китайських, американських сайтів, офіційно підтверджені статті з американської, а також, Китайської преси, тексти різних договорів та ухвалених законів, цитати видатних науковців, різні наукові вітчизняні статті, думки українських, а також зарубіжних науковців стосовно наведених проблем.

Оскільки, в сучасній міжнародній політиці, американо-китайські відносини займають досить провідне та доречне місце, актуальні концептуальні засади стану та подальших перспектив американо-китайських відносин потребують негайного та першочергового дослідження.

Великою доказовою базою слугує твердження, яке наголошує на тому, що концептуальні засади, як Китаю, так і Сполучених Штатів спираються на принцип прагнення обох наддержав до світового гегемонізму. Саме Н.Арурі наголошував на загальній причині становлення Сполучених Штатів, як світового гегемона. [31]

Щодо Китаю, на його основних векторах співпраці та саморозвитку та іншими китаєзнавчими дослідженнями займалися такі сучасні автори, як Левицька-Доба Є.О., Марущак В.П. та інші. [35]

Особливої уваги концептуальним підходам перспектив американо-китайських відносин послуговувались офіційні документи стратегій національної безпеки обох держав. Аналіз наведених документів послужили широкою базою подальшого написання наукового дослідження. Саме в цих документах, найякісніше можна помітити процес загального принципу та ставлення однієї сторони до іншої. З однієї сторони, стратегія національної безпеки 2010 слугує нам широкими трактуваннями, де обидві країни обговорюються, як країни, які є критично взаємозалежними у процесі подолання найбільш актуальних світових питань, а отже, співробітництво США та КНР виступали в інтересах обох держав, а, з іншої сторони, стратегії національної безпеки 2017 та 2018 року вже вказують на те, що обидві країни трактують себе стратегічними конкурентами, дії яких становлять численні проблеми та можуть погрожувати територіальній безпеці цілісності обох держав. Тобто, можна помітити значне коливання в відносинах цих двох наддержав, передумови яких розкриті саме в стратегіях національної безпеки останніх десятиліть. Ці коливання зумовлені численними факторами, які розкриваються в ході наукового дослідження.

В першу чергу, необхідно було акцентувати увагу на безпосередньому утворенні передумов взаємовідносин США та Китаю. У своїй науковій статті, присвяченій історичним особливостям становлення міждержавних відносин США та Китаю, під керівництвом Коцан Н. Н., Ірина Кутько

якісно дає нам зрозуміти, а головне - проаналізувати головні факти утворення відносин між двома наддержавами, наголошуючи увагу на декількох основних етапах.[34] Надалі, наведені факти зі статті допоможуть нам підійти до загальної проблеми більш ширше.

В науковій статті не менш важливо було саме проаналізувати головні факти американо-китайських відносин при каденції кожного з президентів Сполучених Штатів, починаючи з Джорджа Буша-молодшого. Яскравим аналізом політики наведеного президента зайнялися М.О. Іщук та О.П. Іваницька в своєму дослідженні під назвою "Розвиток американо-китайських відносин за президентства Джорджа Буша-молодшого." [37]. У статті, автори наводять різні факти, від яких ми можемо спиратися під час написання наукової роботи, а в майбутньому - порівнювати доктрину цього президента з іншими.

Для чіткого аналізу політичної стратегії США щодо Китаю за каденції президента Барака Обами та Дональда Трампа, наукова стаття Дудка І.Д. та І.С. Погорєлової дала змогу ознайомитися з детальними особливостями та фактами, які підтверджують логіку дій обох президентів щодо Китайської народної республіки. [24]

Неможливо також не зазначити факт схилення обох держав до мирного вирішення усіх розбіжностей. Наведені факти підтверджували численні китайські та американські джерела, зокрема преса. Найпоширенішими виданнями, які найчіткіше висвітлювали політику держав однієї до одної, та, матеріали яких були взяті для детального аналізу наведеної проблеми, виступають такі видання, як «China Daily», журнал «Xinhua», «CNN» та багато інших авторитетних видавництв. [104]

Окремим серйозним дослідженням для ознайомлення з загальними проблемами та тенденціями американо-китайських відносин виступає діяльність ветерана американської дипломатії, Генрі Кіссінджера. В науковій роботі, його численні думки та аналітичні пропозиції широко розкривають проблематику наведеної теми, адже думки цього політичного

діяча змушують задуматися та обміркувати проблему та логіку думок з багатьох сторін. Зокрема, в праці М.Х. Ялі під назвою «Розвиток Америко-китайських відносин в умовах світової економічної кризи», думки Генрі Кіссінджера послужили яскравим прикладом для опису стану та подальших перспектив відносин між Пекіном та Вашингтоном. Не менш визначними та інформативними видалися його особисті видання, які теж послужили гарним прикладом для більш ширшого ознайомлення з численними проблемами та непорозуміннями у процесі написання наукового дослідження. [38]

Не менш інформативними видалися окремі оцінки колишнього міністра оборони Сполучених Штатів, П. Вулфовіца. Саме деякі його думки дають привід якісно оцінювати актуальний стан відносин Сполучених Штатів щодо Китаю, а також, проаналізувати сучасний етап розвитку Китаю, який має на меті не лише зрівнятися, але й перевершити загальні перспективи Вашингтон у всіх сферах. [6]

Активним аналізом та вивченням економічних аспектів співпраці та протистояння США та КНР на сучасному етапі займалися такі автори, як Курнишова Ю. В. В своїй статті, вона активно досліджує та показує найосновніші актуальні проблеми та перспективи американо-китайських відносин на сучасному етапі

Якубовський С.О. в своєму дослідженні презентує найхарактерніші риси торговельного протистояння між Сполученими Штатами та КНР [64].

Брензокич К.С., Подрез Ю.В., Жуков О.В., Чернишова Л.О., Січка В.М. та багато інших займалися безпосереднім аналізом економічного стану країн лідерів на світовій арені, особливо, між США та КНР [5, 49]

У контексті економічних аспектів відносин США та КНР було цілком важливо дослідити особливості співпраці та протистояння, адже, з однієї сторони і Китай і Сполучені Штати ведуть активну політику співпраці, на що вказує їх торговельно-економічна взаємозалежність, а з іншого боку, бажання Вашингтону зберегти свої лідерські позиції на економічному

ринку провокує певні торговельні війни, в результаті яких, обидві країни накладають санкції одна на одну.

Безсумнівно, економічна співпраця та ворожнеча між КНР та США охоплюють собою сферу енергетичної, ядерної безпеки, нафти, протидії кліматичним, а також екологічним катастрофам та багато чого іншого. Звісно, наведені виклики несуть собою глобальний характер, через що, економічні відносини між двома наддержавами сягають масштабної напруги, але в той же час, доля багатьох світових країн залежить саме від дій Вашингтону та Пекіну.

Наведені вище автори дають нам змогу чітко ознайомитися з темою, та проаналізувати головні проблеми американо-китайського суперництва на торговельно-економічній арені, а також й головні аспекти вдалого співробітництва, після чого - сформулювати якісні тези та характеристики дій кожної з країн, наголосити на сильних та слабких сторонах кожної з країн, та, якісно підсумувати, зіставити, або протиставити найбільш поширені та проблематичні факти, які стосуються наведеної теми, використовуючи різні думки та цитати видатних діячів та науковців.

Активним аналізом політики США в регіоні Атлантично-Тихоокеанського регіону займалися такі автори, як Худолій А.О., Дудко І.Д та інші [24, 58]

Дудко І.Д., Милосердна І.М. сконцентрували свою увагу на аналізі окремих рис ведення політики США в регіоні АТР під час діяльності різних президентів США, починаючи від Дж. Буша-молодшого, закінчуючи Джоозефом Байденом.[40] Аналіз наведеної теми у процесі написання наукового дослідження був критично важливим, оскільки, в останні роки, Сполучені Штати активно підтримують політику розширення свого впливу в регіонах східної Азії. Вашингтон, розглядаючи Пекін, як найбільшим своїм політичним конкурентом, своїм перебуванням в регіоні АТР, провокує широку конфліктну передумову з Китаєм, який теж намагається накопичувати свої загальні потенціали в наведеному регіоні. Тому, аналіз

дій та протиборства між США та КНР в регіоні АТР слід вважати актуальним та інформативним та пізнавальним.

Американо-китайське суперництво в регіональній та глобальній політиці теж не залишилися без аналізу. Наведену тему якісно дослідили такі автори, як Валігура Н.Ю., Городня Н., Работягова І.В. та інші. [7, 14, 51].

В своїй науковій статті, Ярошенко Є, та Перебийніс В. Досить інформативно описали регіональну та глобальну політику Китаю, на основі чого вдалося порівняти принципи та розбіжності ведення тієї ж регіональної та глобальної політики вже Сполученими Штатами Америки. Досить інформативними видалися й американські, китайські, та, навіть, японські джерела. [65]

Діяльність асоціацій АСЕАН, ШОС, Азійського банку розвитку інфраструктурних інвестицій виступають головними об'єктами аналізу стану та перспектив американо-китайських відносин у світовій та регіональній політиці.

Однією з найбільш актуальною, поширеною та насторожливою проблемою американо-китайських відносин виступає фактор Тайваню.

Можна виділити багатьох авторів та науковців, які підійшли до вирішення цього питання найбільш комплексно. Як і вітчизняні, так і зарубіжні науковці аналізують це питання з усіх точок зору. У процесі написання наукової роботи, праці Запорожченка М., Асаутова С., В.В. Мельниченка, Левицької-Доби Є.О., Жеваго О.К., Теленко О. та інших, допомогли висвітлити питання Тайванського чинника в відносинах між США та КНР найбільш якісно. Левицька-Доба Є.О. досліджує передумови, Тайванської проблеми,

Жеваго. О.К. ж досліджує наведену проблему в контексті геополітичної складової американо-китайських відносин. Найбільш авторитетні американські та китайські джерела теж були об'єктом аналізу для наведення необхідних фактів. [25]

Теленко О. проводить окремий аналіз Тайваню, як держави, при цьому, наголошуючи на основні вектори співпраці цієї держави, описує найбільш впливових партнерів цієї країни, а також подальші перспективи відносин між Тайбеєм та Пекіном [54]

Для найкращого висвітлення наведеної проблеми, була проведена комплексна робота з ознайомлення з необхідним матеріалом, який охоплює собою характеристику кожної держави по відношенню до Тайваню. В.В. Мельниченко допомогла найбільше в ознайомленні з чіткою позицією китайської сторони щодо Тайваню, яким вони трактують свою "історичною землею". [39]

З іншої сторони, позицію Сполучених Штатів щодо Тайваню та Китаю найкраще висвітили Жеваго О.К. та інші. [25]

Досить важливо було також приділити увагу факту, як саме відношення та підтримка Сполученими Штатами Америки Тайваню диференціювалася за часів каденції кожного з президентів США. Було наголошено на позитивних та негативних сторонах Сполучених Штатів щодо підтримки Тайваню, і, як саме, на ці вчинки реагував офіційний Пекін.

Аби дослідити з кращої сторони реакцію Пекіну на нарощування Сполученими Штатами військової та економічної підтримки Тайваню, була проведена робота з пошуку офіційних китайських документів, які стосувалися саме проблемам національної безпеки. Саме в наведених документах, можна було чітко та якісно констатувати офіційну позицію Пекіну щодо дій американської влади в наведеному регіоні, зокрема, в його досить помітну реакцію на офіційний візит Ненсі Пелосі до Тайваню. Актуальність цих документів варіюється від найсвіжіших, до більш давніх.

Мабуть, одним з найбільш актуальних аспектів в американо-китайських відносинах виступають його торговельно-економічні аспекти. Оскільки, на сучасному етапі, Китай та США прийнято вважати світовими наддержавами, ні для кого не є несподіваною, що від економічного та та

торгівельного стану відносин між США та КНР залежать долі та ситуація в інших провідних країнах світу.

Тому, аби розкрити найголовніші особливості співпраці та протиборства Китаю та Сполучених Штатів в економічному та торговельному вимірі, була проведена робота з ознайомленням та аналізу широкого спектру літератури. Серед вітчизняних авторів, які займалися дослідженням торговельно-економічним аспектом американо-китайських відносин, можна віднести Андрощука М.В., Зосименка Т., Курнишову Ю.В., Якубовського С.О., Родіонову Т.А., Бабінчука О.С., а також, багато інших авторів.

Андрощук М.В. приділяє багато уваги основним моментам, в яких значною мірою прогресують Сполучені Штати та КНР. [1]

Зосименко Т. акцентує багато уваги вже на певній ескалації економічних відносин між двома державами, наводячи ретельні аргументи, які підсвічують позитивні та негативні сторони Сполучених Штатів та Китаю один до одного. [28]

Не залишилися осторонь також і зарубіжні видання, зокрема, вісники, видання, які дають нам змогу охарактеризувати китайську та американську сторону у контексті ведення торговельної війни, у результаті яких, обидві сторони накладають на себе численні обмеження. [88]

Новітні технології теж виступають провідним елементом економічного протиборства Китаю та Сполучених Штатів, адже сучасний світ сповнений широким можливостей та перспектив. Для реалізації наведених перспектив необхідно розвивати виготовлення новітніх технологій. У своїх аналітичних записках, Герасимчук С., Краєв О. дуже якісно та інформативно аналізують основні сфери розвитку КНР та США у контексті виготовлення новітніх технологій, починаючи з технологій "5G", закінчуючи виготовленням якісних та сучасних дронів. Більше того, згідно аналізу виготовлення сучасних технологій обома державами, була

проведена робота з порівняння та узагальнення загальних можливостей обох держав в цій сфері. [11]

Економічне протиборство США та Китаю охоплює також і військову сферу. Аналізом витрат на військові потреби обох держав послуговували численні американські аналітичні видання, які несуть собою чітку інформацію про кожну державу. Зокрема, дані зі "Стокгольмського національного інституту дослідження проблем світу" слугують якісним прикладом для представлення рейтингу країн з найбільшими витратами у військовій сфері. [92]

Неможливо також не згадати про Гаврису Т., Квашу Т.К., Писаренко Т.В. праці яких, чітко дають нам зрозуміти, на чому саме базується стрімкий розвиток Китайської Народної Республіки у сфері космічної промисловості, порівнюючи наведені перспективи з перспективами Сполучених Штатів Америки.[45]

Ядерна сфера американо-китайських відносин теж не залишилася без аналізу. Незважаючи на переконання Пекіну у тому, що вони притримуються принципу нерозповсюдження зброї масового ураження, американська сторона є активно стурбованою принципом ведення зовнішньої політики КНР, в той час, як КНР, ідентично, стурбований поглядами Сполучених Штатів, які виявляються розбіжними. Чітку картину щодо ставлення американської влади принципам ведення зовнішньополітичної діяльності китайською владою наводить П.Вулфовіц у своїх численних інтерв'ю, які послужили неабиякою користю у процесі реалізації наукового дослідження

На економічній взаємозалежності обох наддержав активно наголошували такі автори, як Панікар Г.Ю., та Матвієнко А.В. Вони широко відкривають основні сфери співробітництва між Вашингтоном та Пекіном, приділяють неабияку увагу аналізу основних критичних точок, які становлять основу економічного розвитку обох великих держав, а також, основним елементам взаємозалежності цих держав. [42]

Тож слід наголосити на тому, що праці численних вітчизняних авторів та іноземні джерела дали змогу найбільш ефективно проаналізувати американо-китайські відносини в економічному аспекті.

Геополітична ситуація Сполучених Штатів та Китайської Народної Республіки на сучасному етапі викликає широке обговорення та аналізу його найбільш актуальних проблем.

Аналізуючи геополітику обох держав, можна дійти до думки, що на сучасному етапі, геополітичне становище цих країн прийнято вважати напрочуд хорошим та доскональним. Будучи під впливом СРСР, геополітика Китаю отримала свої корені саме звідси. З часом, Китай почав власноруч утворювати свої стандарти та цінності, поступово віддаляючись від різних концепцій, при цьому, вдосконалюючи свою власну, що, власне, й дало прогрес.

У своїх численних працях, Генрі Кіссінджер детально досліджував проблематику поступового геостратегічного розвитку Китаю, його цінностям, наголошуючи увагу на його різні ресурси, зокрема людські та матеріальні. Відштовхуючись від його оцінок, які стосувалися як і китайської геополітичної доктрини, так і американської, ми можемо зробити ретельний аналіз принципів геополітичної політики, а також зіставити їх та зрозуміти, в чому саме полягають численні розбіжності геополітичного бачення між двома наддержавами. [29]

Відомий американський вчений, політолог, Роберт Суттер, теж зробив свій внесок, наголошуючи на тому, як сильно Китай визнає глобальну силу Сполучених Штатів, та як саме потрібно підходити до критичної точки, аби не допустити колосальні розбіжності між принципами ведення глобальної політики зі Сполученими Штатами. [48, ст.80]

Аналізом геостратегічних суб'єктів КНР активно займалися, велика кількість провідних китайських представників, особливо, Чжоу Еньлай.

Зокрема, західний вчений, М. Лі (Li, M.) найякісніше зазначає найголовніші принципи китайського геополітичного інструменту під

назвою "Один пояс - один шлях". Ознайомлення з наведеною концепцією зіграло досить важливу роль у подальшому аналізі та оцінці загальної ефективності геополітичної доктрини Китаю. [8]

Оцінкою ситуації у результаті стрімкого геополітичного розвитку Китаю також займалися й американські автори та політичні діячі. Наприклад, у своїх численних працях, американський політолог Аарон Фрідбергт дає якісну оцінку стану та перспектив подальшого розвитку Китаю на геополітичній арені. [75]

Геополітичний розвиток Сполучених Штатів базувався на пошуку нових союзників, а також, їх активною допомогою, зокрема й в військовому контексті. Такі дії Вашингтону для Пекіну були недопустимими, на що, влада Китаю організовує свої відповіді, які є не дуже сприятливими для керівництва Сполучених Штатів. Досить детальним аналізом цього фактору розбіжностей в геополітичних доктринах обох держав, послужило дослідження Довгаль О.А.[20]. До того ж, китайські та американські видатні видання, спрямовані на аналізі наведеної теми, теж, осторонь, не залишилися.

Висновки до розділу 1

На сучасному етапі, американо-китайські відносини, як елемент світової політики, виступають з однієї сторони, як широким елементом для обговорення, аналізу стану та перспектив подальшого їх розвитку не лише на користь Сполучених Штатів та Китайської Народної Республіки, але й на користь багатьом іншим державами, доля яких, можна сказати, залежить від політичної, економічної ситуації в наведених вище наддержавках.

З іншої сторони, не визначення та розбіжності в концепціях ведення політики обома державами, може спровокувати колосальні наслідки, від яких буде страждати весь політичний світ.

Здійснений у розділі аналіз був спрямований на визначення теоретичних та методологічних передумов вивчення стану та подальших перспектив американо-китайських відносин. Тим самим, в першу чергу, наведений розділ охоплює таку проблематику, як аналіз сучасних концепцій та підходів до безпосереднього аналізу стану та подальших перспектив американо-китайських відносин. Дослідження цього питання виявляється надзвичайно важливим саме для введення в основний контекст базових передумов та підґрунтя щодо виникнення наведеної теми для дослідження.

Визначення сучасних концептуальних підходів щодо стану американо-китайських відносин слугує також для подальшого, базового ознайомлення з основними моментами, які будуть надалі, більш детально, проаналізовані в науковому дослідженні.

Аби краще зрозуміти основні концепції стану американо-китайських відносин, було проаналізовано всі передумови виникнення ліберальних факторів обох країн, адже, як вже було визначено, основні концептуальні засади обох країн будуються на концепції бажання до світової гегемонії. Досить однакові амбіції обох країн до світового правління й нагнітають на подальші конфліктні та розбіжні сторони світового політичного бачення обох держав.

Хоча, в сучасній світовій політиці, Сполучені Штати й вважаються світовим гегемоном, Вашингтон висловлює відверте занепокоєння щодо Пекіну, який стрімко нарощує свої численні можливості та перспективи, максимально стрімко наближаючись до Вашингтону. Беручи до уваги також і ядерний статус обох держав, з часом ситуація може досягти критичної точки, наслідки якої можуть бути неминучими.

Тому, в сьогоdnішній час, концептуальні засади американо-китайських відносин потребують детального та якісного аналізу, який допоможе найкращим чином зрозуміти та визначити основні єдності та розбіжності в концепціях ведення політики Сполучених Штатів та Китаю.

Для якісного дослідження наукової роботи були використані численні наукові джерела, що охоплюють собою різні наукові статті, фрагменти з офіційних американських та китайських документів військового, політичного, економічного, торгівельного характеру, цитати з різних журналів, наукові дослідження вітчизняних та іноземних авторів, тощо.

Безсумнівно, вищенаведені джерела зіграли величезну роль в ознайомленні та подальшій роботі над темою наукового дослідження.

Аби довести масштабний ефект списку використаних джерел у процесі реалізації магістерської роботи, була проведена також і робота з огляду джерельної бази та літератури з теми дослідження, в якій чітко вказана кожна проблема, над якою була проведена робота, а також, які автори та науковці допомогло найбільш якісно дослідити та розкрити кожну наявну проблему.

Підсумовуючи сказане, слід наголосити на тому, що концептуальний аналіз стану та перспектив американо-китайських відносин доводить необхідність подальшого вивчення даної тематики, оцінки з важливих документів та авторські коментарі також потребують окремої уваги та аналізу, а для безпосереднього проведення роботи над цією та іншими проблемами допомогло вивчення джерельної бази самого наукового дослідження.

РОЗДІЛ 2

ЕВОЛЮЦІЯ АМЕРИКАНО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

2.1 Загальні тенденції розвитку американо-китайських відносин: ретроперспектива і сучасність

Американо-китайські відносини, як об'єкт міжнародної політики являють за собою різноманітні та багатогранні явища, які охоплюють різні аспекти міжнародних відносин.

Аби розкрити основний стан, а також тенденції розвитку американо-китайських відносин, слід дослідити сучасний стан розвитку відносин США та Китаю у різних аспектах, таких, як: безпековий, економічний, а також й політичний.

Хоча становлення американо-китайських відносин представляє собою значний вплив не тільки на міжнародні відносини в Азії, особливо після Другої світової війни, а й на інші різні галузі, таких як міжнародні відносини, світовий економічний розвиток, та інші, слід наголосити на тому, що початком сучасних відносин між Сполученими Штатами Америки та Китаєм слід назвати ще післявоєнні роки, коли США були активним учасником в справах Китаю. В 1945 р. представники США виступали посередниками між Гоміньданом і Комуністичною партією Китаю (КПК) з метою створення коаліційного уряду в Китаї, і посприяли підписанню 1 січня 1946 р. Угоди між ворогуючими сторонами про припинення військових конфліктів і відновлення шляхів сполучення. [34; с. 83]

Приділяючи увагу особливостям обох держав, слід наголосити на тому, що на основі наведених сучасних досліджень, КНР прагне до лідерства серед передових держав, а США представляє собою одну наддержаву. Хоча, наддержавами зараз прийнято вважати як і КНР, так і

США, питання рівності між цими державами залишається ще на досить широкому дослідженні, адже, процес співставлення перспектив Китаю на один рівень зі Сполученими Штатами може займати як не роки, то цілі десятиліття.

Враховуючи міжнародні прогнози та аналізи останніх років, слід звернути увагу на те, що політика Сполучених Штатів Америки стосовно комуністичної політики Китаю пройшла декілька етапів, а саме - три. Розберемо кожен з них:

- 1 Етап – Охоплює собою підтримка Гоміндана, особливо після другої світової війни. Тоді, Сполучені Штати надавали неабияку допомогу Китаю, у результаті чого, після численних подій, ситуація для Гоміндана дестабілізувалася, створивши нові виклики, як, наприклад інфляція та корупція, що й змусило Гоміндана відступити.

- 2 Етап передбачав за собою процес перевороту підтримки внаслідок дій, коли в 60-х роках ХХ століття, політика США тлумачила за собою ізоляцію зовнішньої політики Китаю, адже її гасло на той момент було «Завдавати ударів обома руками», тим самим, абстрагуючи це, як позиція Китаю одночасно проти ревізіонізму СРСР та імперіалізму США»

- 3 Етап представляв за собою дії США з ціллю скористатися розколом комуністичних держав, насамперед СССР та Китаю, під час зіткненні радянсько-китайських військ, тим самим, додавши Китай до списку своїх антирадянських суперників, хоча Китай й виступав в основному ініціатором різних прикордонних сутичок. У відповідь на це, Америка почала підтримувати режим Мао Цзедуна, та, як наслідок, з тих пір, США переслідує свідомо політику сприяння розвитку Китаю. Яскраве тому підтвердження - візит Річарда Ніксона до КНР 1972 року, який відбувся в період, коли між США та КНР ще не існувало жодних офіційних міждержавних відносин. Візит можна назвати великим початком утворення політичних відносин між двома наддержавами, а для тогочасних керівників обох країн - величезним проривом.

Слід також і наголосити на тому, що одна з найголовніших місій зовнішньополітичної доктрини Сполучених Штатів полягала в тому, аби зв'язати якомога більше держав Азії та Близького Сходу різними військовими зобов'язаннями зі США

На основі обстановки та подій середини XX століття, а також сукупності багатьох факторів, подій та чинників різного характеру, можна констатувати початок основних, загальних тенденцій розвитку відносин на міжнародній арені таких держав, як США та КНР.

Говорячи про події початку XXI століття, стосунки між Сполученими Штатами та КНР можна визначити непоганими, але й не хорошими. Зовнішня політика США стосовно КНР була показана в низці офіційних та напівофіційних документів, які віддзеркалюють єдиний підхід щодо КНР у військовому контексті. Згідно цих документів, з-поміж яких й документи оборонно-стратегічного значення, стратегії національної безпеки Сполучених Штатів можна зробити висновок, що Сполученими Штатами, Китай розглядався вже імовірним супротивником у всіх сферах

В одному з цих американських документів зазначалося, що : «існує поява в регіоні військового конкурента зі значними ресурсами» [87]

У деяких доповідях на початку XXI століття, мова навіть йшла про силове стримування Китаю. Такі слова були проголошені за час правління президента Дж. Буша-молодшого. Однак, адміністрація президента на той час не знайшла між собою компроміси щодо цього питання, адже на той час, Сполучені Штати були широко націлені на світову боротьбу з тероризмом, а отже – співпраця з КНР для них була набагато вигіднішою.

Підтвердженням бажання США налагодити тісну співпрацю з Пекіном на початку 2000-х років став візит Дж.Буша-молодшого до Шанхаю для участі в саміті АСЕАН, на якому головне місце було відведено проблемам боротьби з тероризмом. У ході саміту відбулася зустріч Дж.Буша-молодшого з китайським лідером Цзянь Цземінем, на якій відносини між

двома державами були названі «конструктивним стратегічним партнерством» [37; с. 46]

Звісно, незважаючи на бажання якомога більше зблизитися з Китаєм, уряд Сполучених Штатів усвідомлював можливі наслідки та виклики торгівельної, економічної та військової конкуренції, тобто початок як і кооперації, так і протиборства між цими двома наддержавами. Не слід не звернути увагу також на диференціацію режимів в Сполучених Штатах, де насамперед передує демократія, в той час, як КНР більше схиляється до комунізму. Говорячи про позицію Китаю, можна наголосити на тому, що уряд Китаю теж більше схиляється до конструктивного вирішення проблем зі Сполученими Штатами. Цю позицію чітко засвідчували різні Китайські публікації.

Одним з прикладів виступає стаття китайського журналу «Xinhua». Зокрема, в одній з публікацій наголошується на тому, що: « Стабільні та здорові відносини між Вашингтоном та Пекіном потребують правильного підходу один до одного, а також конкретних дій з обох сторін, які будуть відповідати консенсусу керівників обох держав.» [104]

Взаємозалежність обох країн у сфері бізнесу та інвестицій наглядно продемонструвала стаття з китайської преси «China Daily». В статті, губернатор штату Кентукі, Метт Бевін наводить наступні слова: «Ми потребуємо китайських інвесторів в нашому штаті... Ми не можемо бути одним самотнім островом тут, в Америці. Між нами існує потреба один в одному, та, завдяки інвестиціям, все буде в порядку. [69]

Однак, наведена позиція Китаю ніяк не переконувала уряд США, адже за словами відомого американського політолога Ф. Фукуями, : «Китай завжди був для Вашингтона великою головоломкою. З державами такого типу Америці найважче мати справу: Китай не можна однозначно назвати ні ворогом, ні другом; для Сполучених Штатів він одночасно і стратегічна загроза, і ключовий торговельний та інвестиційний партнер» [37; с. 46]

Беручи за основу період перших років 21 століття, можна сказати, що зовнішня політика обох держав мала на меті передусім наведення порядку, компромісу та кооперації та глобального врегулювання стосунків.

Протягом наступних років, неможливо сказати про те, що концепція політик обох держав змінювалася. Навпаки, обидві наддержави утримували більш-менш кооперативні зв'язки, хоча США ніколи й не відмовлялися від своєї основної тенденції, яка охоплювала собою збереження своїх лідируючих позицій у всьому світі, а також у багатьох аспектах світової політики. Однак, з часом, міжнародний стан та багато інших факторів вимагали деякі зміни, які включали в собі посилення глобального та регіонального впливу КНР та США у всьому світі. Ці рішення, а також інші були насамперед ухвалені в «Стратегії національної безпеки США» у 2010 році. Ухвалення про зростання нових «центрів впливу», на Китай, а також, країни, з якими ця країна підтримувала найтісніші зв'язки, означали готовність уряду Сполучених Штатів до майбутніх викликів. Позиція США в цьому відношенні характеризувалась закликами взяти відповідальність за підтримку стабільності світової фінансової та економічної системи і водночас — визнанням проблем щодо прав людини в Китаї або загрозливої модернізації китайських збройних сил [99]

Помірковані критичні оцінки щодо КНР у «Стратегії національної безпеки» від 2010 р. — це відображення певної ідеологічної позиції демократичної адміністрації Б. Обама, в основі якої сформована ще до обрання Обама президентом лінія на необхідність підштовхування Китаю до виконання відповідальнішої ролі у розв'язанні спільних проблем XXI ст. на засадах політики залучення [23].

Говорячи про сучасні тенденції розвитку американо-китайських відносин, тут слід виокремити декілька аспектів, а саме:

- **Економічний аспект**
- **Політичний аспект**
- **Військовий (безпековий аспект)**

Економічний аспект: Враховуючи силу та потужність таких гігантів, як Сполучені Штати, а також Китай, їх економічна взаємодія є досить інтенсивною з точки зору кооперації, а також протиборства, адже кожна сторона знаходить свою вигоду від різних етапів співробітництва. Питання розвитку американо-китайських відносин у економічному аспекті несе за собою також і передову роль над іншими країнами світу, адже від відносин США та КНР залежать економічна ситуація у більшості інших країн, тому, злагода та єдність дій цих держав стараються піднести до максимально високої межі.

Слова корифея американської дипломатії Г.Кіссінджера. зазначають наступне: «Обидві країни, що перебувають на протилежних берегах Тихого океану, потребують двосторонньої співпраці для ліквідації наслідків світової фінансової кризи... Якого роду глобальний економічний порядок виникне в майбутньому – це в значній мірі залежить від того, як Китай і Америка будуть будувати свої взаємини в найближчі роки» [38; с. 244]

З найбільшим економічним викликом, Сполучені Штати та КНР зіткнулися в період світової економічної кризи, яка призвела до багатьох досить страшних наслідків у плані економіки.

Сьогодні, не є несподіванкою те, що економіка Китаю має насамперед експортний характер, а отже, це можна рахувати й наслідком світової економічної кризи для Китаю, адже в її час, попит на китайські товари будь-якого типу різко зменшився, що й стимулювало за собою різкий та тяжкий удар на економіку Китаю. Постраждала також й промисловість, що спровокувало втрату багатьох робочих місць

Однак, все ж таки порівняно зі Сполученими Штатами, наслідки цієї кризи Китай зміг подолати набагато швидше і навіть зміцнити власні позиції у світовій економіці. Пояснюється це передусім тим, що фінансова система Китаю відіграє порівняно невелику роль в економіці і тому не зазнала значної шкоди від впливу тих «токсичних» активів, що поставили навколішки банківські системи США та Європи. Якщо Сполучені Штати

закінчили «кризовий» 2009 р. з показником падіння ВВП на 3,5%, то Китай – із зростанням на рівні 8,7% ВВП [72]

- **Політичний аспект**

Протягом тривалого часу, Сполучені Штати закріпили свій статус гегемона на політичній арені, проте згодом, численні події на світовій арені змусили США трішки відхилитися від своєї звичної обстановки. Мається на увазі чисельні війни в Афганістані, Сирії та тієї ж світової економічної кризи. Напевно, найбільшим ударом по політичному та соціальному становищу Сполучених Штатів завдала саме пандемія COVID-19. [53]

В цей час, КНР швидкими темпами поліпшив своє загальне становище, закриваючи наслідки пандемії, а також негативні сторони економічного та геополітичного становища, тобто – посилив свій вплив на міжнародній арені. Це сталося завдяки багатьом факторам, які прийнято вважати перевагами, а саме своєю демографією (найбільше населення у світі), військово-політичним арсеналом, тобто наявністю ядерної зброї, а також зростанням демографічної та економічної впливовості у більшій частині світу.

У політичному контексті обох наддержав, слід наголосити на тому, що, як і Сполучені Штати, так і Китай прагнуть до мирного вирішення всіх проблем, а також пошуку компромісів та стабільного процвітання. Взаємини між цими державами є вигідною для всіх, насамперед, для КНР та США. Китай також зацікавлений у партнерстві з США – у дипломатичному, економічному і технологічному, як і США у взаєминах з Китаєм – перш за все у боротьбі з тероризмом і злочинністю, бідністю, глобальним потеплінням, виснаженням ресурсної бази землі, пандемією та викликами екологічного та антропогенного характеру тощо. [32; 195]

Військовий (безпековий аспект)

Військові та безпекові зв'язки між Пекіном та Вашингтоном слід вважати одними з найважливіших та найбільш конкурентними, адже звідси залежить безпосереднє існування та територіальна цілісність кожної з

країн. Як вже було сказано, значення Китаю, як стратегічного партнера США вже давно є детально прописаною у Стратегії національної безпеки США 2010 року.

З однієї сторони, це вказує на бажання подальшого розвитку міжнародних зв'язків між Сполученими Штатами та КНР, з іншої сторони, Вашингтон є глибоко стурбованим військовою модернізацією Китаю, особливо в останні часи. А отже, США мають намір детально відстежувати процес розвитку Пекіну саме у цій сфері. Це можливо підтвердити словами, проголошеними в Стратегії національної безпеки США 2015 року, де мова йде про наступне: «...ми будемо керувати конкуренцією з позиції сили, одночасно наполягаючи на тому, щоб Китай дотримувався міжнародних правил і норм з питань, що стосуються морської безпеки, торгівлі та прав людини» [97]

Така стурбованість з боку США не є випадковою. За останні роки, Пекін значно наростив та модернізував свій військовий арсенал, зокрема мова йде як про ракетні, так і ядерні військові технології. Беззаперечно, Сполучені Штати зараз можна назвати гегемоном у цій сфері. В стратегічному питанні, вони мають абсолютну військову перевагу, а військовий розвиток Пекіну від Вашингтону може відставати на роки, або навіть й на десятиліття. Незважаючи на це, уряд Сполучених Штатів неодноразово заявляв про стурбованість зовнішньою політикою КНР. У зв'язку з цим, наведемо слова колишнього заступника міністра оборони П.Вулфовіца, який говорить про те, що: «Не думаю, що Китай обов'язково стане загрозою, але вважаю, що, коли ми виявимо самозаспокоєність, то фактично сприятимемо тому, щоб ця загроза матеріалізувалася». [6; с. 165.]

Отже, цими словами можна стверджувати те, що ще багато років тому, уряд США допускав варіант, що КНР може стати великою наддержавою у світі, яка буде дедалі більше та більше нарощувати свої сили, свою велич, а також напряду конкурувати з Вашингтоном.

Проте, вже з приходом до влади Д. Трампа, зовнішньополітична стратегія США дещо змінилася, що й спровокувало певний регрес зв'язків між Пекіном та Вашингтоном. Утім після телефонної розмови новообраного президента та Сі Цзіньпіном, сторони дійшли висновку, що : «Факти свідчать про те, що співпраця є єдиним правильним вибором щодо розвитку відносин КНР і США» [82]. З тих пір, ситуація залишається досить напруженою, та продовжує накопичувати оберти.

На основі вищесказаного можна стверджувати те, що КНР та США на даний момент являються беззаперечними наддержавами, від яких залежить доля та політика досить багатьох країн. З однієї сторони ми бачимо повагу обох сторін один до одного, бажання кооперувати, з іншої сторони можна також виділити протиборство цих держав в численних аспектах, прагнення цих держав бути на вищій точці світової політики та не тільки. Загальні тенденції розвитку американо-китайських відносин характеризуються широким спектром розвитку, включаючи у собі елементи кооперації та протиборства на шляху до беззаперечного лідера у світовому порядку.

Аналізуючи сучасний стан і майбутнє відносин між Вашингтоном і Пекіном в умовах зростаючої конкуренції за світове лідерство, слід навести декілька слів Г. Кіссінджера, який відзначив, що: «Обидві сторони повинні бути готові сприймати діяльність один одного як природну частину міжнародного життя, а не привід для занепокоєння. Неминуха тенденція до зіткнення не повинна прирівнюватися до свідомого прагнення стримувати або домінувати, поки сторони здатні розмежовувати ці поняття і відповідним чином співвідносити власні дії. Китаю і США не обов'язково вдасться вийти за межі звичайного процесу суперництва великих держав. Але заради самих себе і заради миру вони повинні хоча б спробувати це зробити» [81]

2.2 Економічні виміри співробітництва і суперництва між США та КНР

Як вже було сказано, відносини між США та КНР прийнято вважати напруженими та складними. Стосунки між Сполученими Штатами та Китаєм вважаються неоднозначними, адже з одного боку, обидві сторони намагаються знайти між собою компроміс, співпрацюючи один з одним, а з іншого боку – конфліктують між собою, ілюструючи собою процес суперництва у різних аспектах. У цій частині буде проілюстровано та проаналізовано основні вектори співробітництва та суперництва між США та КНР.

У сучасному міжнародному світі, як КНР так і США стали великими гігантами, з якими на даний момент ніяка держава у світі не може конкурувати. Кожна з цих країн відіграє свою окрему вирішальну роль в кожному аспекті. Вашингтон докладає зусиль для збереження своїх лідерських позицій в основних регулюючих сферах, тоді як Пекін намагається запровадити більш справедливую систему, якою, на його погляд, є багатополлярність [33; с. 258]

Одним з головним аспектом як і співробітництва, так і суперництва між Сполученими Штатами та КНР прийнято вважати їх торговельні війни, а саме торговельно-економічний аспект.

На сьогоднішній день, Китай та Сполучені Штати – це найбільші світові гіганти, які є залучені у сферу торгівлі. США вважається, як найбільшим у світі імпортером, а КНР – найбільшим у світі експортером. Безперечно, на сучасному етапі, США утримує статус беззаперечного лідера у сфері економіки та торгівлі, але в останні десятиліття на фронтах міжнародної арени з'явилася така держава, як КНР, яка стрімко накопичує вплив та розвиток у всьому технологічному світі, повільно, але впевнено наздоганяючи США. [10; с. 8]

Аналіз статей торговельного балансу США та КНР свідчить про його значний дефіцит у Сполучених Штатах у той час, коли Китай протягом багатьох років стабільно демонструє профіцит за рахунок вагомого переважання експорту над імпортом. Початок тарифного тиску США на

Китай у 2018 році не вплинув на його експорт негативно, а навпаки КНР лиш збільшив обсяги продажів національної продукції на 9,07%. [64; с. 14]

Співробітництво між Сполученими Штатами та Пекіном полягають у тому, що обидві країни докладають максимум зусиль у плані забезпечення людськими та природними ресурсами, доступом до новітніх технологій, різними капіталами. США, як країна з найпотужнішою економікою забезпечує гарантію стабільності та злагожденості, а в цей час, КНР, як країна, яка розвивається найбільш швидкими темпами – забезпечує якість у своїй кооперації, тим самим, укріплюючи саморозвиток, у тому числі й зі Сполученими Штатами.

За даними показників економічного розвитку так експорту США та Китаю за 2020 рік, можна стверджувати, що США випереджають Китай за абсолютним розміром ВВП і, відповідно, за часткою у світовому його виробництві (на США припадає чверть світового ВВП). Попри те, що Китай відстає за абсолютним обсягом ВВП від США лише на 30% його абсолютного значення, відставання Китаю від США при зіставленні ВВП на душу населення (за показником, який адекватніше відображає добробут нації) є більш очевидним. [5; с. 103]

Слід також зазначити те, що від економічних процесів обох країн сильно залежать й інші економіки, які є пов'язані різними чинниками, такі як політичні, або соціально-економічні. За словами М.В. Фесенко : «взаємовідносини США та Китаю в контексті боротьби за лідерство впливають на інших суб'єктів світ-системи і їх по праву називають країнами «великої двійки», «G-2». Тобто можна дійти висновку до того, що ця цитата підкреслює саме статус величі обох світових наддержав. [5]

Слід виокремити також те, що незважаючи на загальну конкуренцію обох держав у плані торгівлі, між ними встановилися досить тісні коопераційні стосунки у сфері торгівлі. Ці слова доводять те, що товарообіг між країнами за останні 10 років зріс з 503 мільярдів доларів до 657 мільярдів (+31%), при цьому експорт зі США до Китаю зріс на 47

мільярдів, а імпорту – на 107 мільярдів доларів США. [90]. Тобто, цим можна підкреслити саме важливість торговельно-економічних стосунків Сполучених Штатів та Китаю.

Китай та США також вважаються й найбільшими у світі виробниками та споживачами енергії, а отже, інтереси цих держав співвідносяться також і в цій сфері. Як найбільш впливові країни у плані енергетики, Вашингтон та Пекін повинні також й розуміти всю відповідальність за збереження не тільки регіональної, а й глобальної безпеки на у галузі енергетичної безпеки. Саме через це, можна з впевненістю стверджувати, що кооперація Китаю та США виокремлюється й у цьому питанні.

У питанні енергетичної безпеки, кожна з цих країн працює у своєму напрямку. Наприклад, США концентрує свої сили на створення єдиного енергетично-стратегічного плану для подальшого запобігання проблем у галузі енергетики. В той час, як Китай займається питанням реалізації своєї програми «12 п'ятирічки», концепція якої є також спрямована на тривалу гарантію світової енергетичної безпеки й не тільки. Порівнюючи плани обох країн щодо енергетичної безпеки, можна дійти до висновку, що їх тлумачення мають досить схожий характер. Ці слова підтверджує директор Державного енергетичного управління з питань енергетичної безпеки, Лю Тенань, який наголошує на наступному : «Стратегічні заходи китайської й американської сторін щодо регулювання енергетичної структури, розвитку екологічно чистої енергетики, забезпечення безпеки поставок нафти, підвищення ефективності використання енергії, заощадження вичерпних джерел енергетики та розвитку ядерної енергетики мають велику схожість» [49; с. 160].

Саме ці аспекти кооперації між Сполученими Штатами та КНР можуть слугувати гарантією неможливості майбутньої конфронтації та непорозумінь між цими державами, адже у них є спільна мета, а саме – енергетична безпека та охорона навколишнього довкілля. Багато експертів

саме прогнозують подальшу злагоду та єдність дій між США та Китаєм. Хоча, існують й певні обличчя, які стверджують зворотнє.

Ще одним прикладом важливої співпраці між Вашингтоном та Пекіном можуть слугувати їх пряме співробітництво у різних технологічних та енергетичних сферах. Розберемо діяльність компанії «Enron» (США), та «Petrochina»(Китай), які ще у перших роках ХХІ століття підписали спільний договір про побудову великого газопроводу завдовжки близько 750 кілометрів з метою сполучувати блакитним паливом такі великі міста, як Шанхай Сичуань та провінцію Ухань. Їхня кооперація має місце по сьогоднішні дні, та продовжує тільки зміцнюватися. Це дає змогу нам проаналізувати та констатувати те, що за останні роки, співпраця Сполучених Штатів та Китаю продовжує прогресувати та становитися все більш і більш тіснішими.

Як США, так і КНР демонструють своє бажання співпрацювати між собою й далі, при цьому утримуючи між собою легкі ноти конкуренції, які загалом не впливають на загальну картину відносин США та КНР у цій сфері.

Китай, у період піку динамічного економічного розвитку значно збільшив свої інтереси щодо експорту. У контексті цього питання набуває актуальності нарощування активності енергетичної політики, особливо у Південно-Східній Азії.

Більше 85% нафти і нафтопродуктів доставляється в КНР з Перської затоки та Африки по Індійському океану через вузьку Малаккську протоку схильну до піратських нападів вузьку. Відчуваючи таку велику залежність від постачання нафти ззовні, Пекін прагне захистити країну від будь-яких спроб припинення енергопостачання. [93; с. 78]

У контексті захисту інтересів держав з питань нафти, Сполучені Штати теж надають неабияку допомогу КНР. Американські кораблі контролюють Малаккську протоку, патрулюючи її та беручи участь у спільних військово-морських навчаннях з країнами регіону [59; с. 2]. А в разі загострення

стосунків між США та КНР, ВМС США може припинити патрулювання даної протоки, мінімізувавши, або перекривши всі транспортні коридори, які є критично важливими для Китаю.

Відхилюючись від формальних фактів доказів теплих стосунків між США та КНР у контексті енергетичної безпеки, слід навести достовірний факт, який підтверджує якість та гарантії якісної співпраці США та КНР саме на цій арені. Злагоду наведеної співпраці аргументується безліччю договорів, які підписали між собою Вашингтон та Пекін. Під час візиту президента Китайської Народної Республіки, Сі Цзіньпіня До США, який мав місце у 2015 році, обидві держави підписали певну декларацію « Між Китаєм та США у контексті співробітництва у плані енергетичної безпеки. Це підкреслювало та підтверджувало бажання та готовність сторін до подальшого співробітництва з елементами взаємовигоди та взаємодій на усіх етапах.

Підсумовуючи співпрацю США та КНР у контексті енергетичної безпеки, можна констатувати те, що обидві сторони мають спільні інтереси, а саме - захист світового енергетичного порядку та недопущення погіршення своїх амбіцій та стосунків на шляху до світового порядку.

Що стосується безпекової сфери обох держав, то у цьому питанні, обидві держави досить стурбовано спостерігають одна за одною.

Так, Сполучені Штати, задля посилення власної безпеки мають на меті вдосконалити та розкрити своє співробітництво та навчання з багатьма іншими державами, такими країнами, як Таїланд, Малайзія, Пакистан, Сінгапуром і т.д., на що, Китай дивиться на це з певною недовірою і застереженнями.

Разом з тим, слід зауважити також й те, що Вашингтон є також стурбованим бажанням Пекіну модернізувати свій військовий потенціал, а також свої амбіції у дослідженні космосу, загальною політикою в Жовтому, Південно-китайському, та Східно-китайському морях, а також, кіберпросторі, Посилаючись на це, Сполучені Штати заявляють про те, що

буде перешкоджати спробам будь-якої нації та ідеології, які постараться створити певну загрозу військової сфери, а також кіберпростору, які будуть носити за собою загрозу безпеці Сполучених Штатів, а також, її союзників.

Ні для кого не є несподіванкою, що США намагається закріпити своє лідерству у всьому світі. Як вже було сказано, у Національній Військовій стратегії США 2015 року, Китай згадується як країна, яка несе за собою характер «конкуруючої зі США країною», а також «країною, яка перешкоджає національним інтересам Сполучених Штатів.»

В останні часи, думка глобального лідерства США підтверджується багатьма іншими країнами, насамперед у регіоні Азії та Близькому сході. Це підтверджує наукова доповідь «Глобальні тенденції 2025 року», у якій зазначається, що : «зростає потреба у лідерстві Сполучених Штатів у всьому світі загалом та в питанні регіонального балансу на Близькому сході та в Азії.»[58; с. 6]. Зокрема, Китай розглядається, як: «Прямий конкурент США, посиляючись на його стрімкий розвиток та набуття впливу на міжнародній арені, який, у 2025 році може досягнути такого характеру, що зможе кинути прямий виклик Сполученим Штатам»

Слід також сказати про те, що Сполучені Штати характеризується також, як світовим постачальником товарів критичної та військової безпеки не тільки у Китаї, а й у всьому Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Це дещо впливає на загальний стан стосунків з КНР. Позиція США характеризувалася не тільки відповідальністю за підтримку стабільності світової, фінансової, а також й економічної системи у регіоні, але, ще й визнанням проблем щодо прав людини в Китаї або загрозливої модернізації китайських збройних сил. [24; с. 57]

У відповідь, політика КНР була спрямована на активність своїх зовнішньополітичних дій, з ціллю захопити лідерство та вплив насамперед в АТР у контексті членства в регіональних організаціях та об'єднаннях, а також й в контексті торгівельного партнерства з іншими країнами цього регіону.

Загалом, специфіка позиції КНР виявила за собою декілька вагомих наслідків для окремих дій Вашингтону, а саме – розробка тенденцій та заходів, спрямованих на захист національних інтересів США, а також безпосереднє стримування Китаю, як головного конкурента Сполучених Штатів, зважаючи на його стрімкий економічний та військовий розвиток протягом останніх десятиліть.

Наявні також й ознаки протиборства США та КНР у контексті відносин з КНДР. Це характеризується насамперед активізацією активних ядерних випробувань. Якщо до цього, політика Вашингтону характеризувалася «стратегічним терпінням», то вже після початку ядерних випробувань, ця політика дійшла та змінилася. Вона вимагала необхідних дій для запобігання подальшої ескалації конфлікту не тільки з Китаєм, а також і з КНДР, та залізного альянсу з Південною Кореєю. Намагання КНР посісти роль глобального лідера у АТР з перспективами розвитку власної політики, спрямованою на протипагу США, зокрема й до КНДР також змусили Сполучені Штати змінити свою власну риторику.

Американські аналітики досить серйозно ставилися до наведеної проблеми та дозволяли собі робити досить цікаві прогнози згідно цієї проблеми. Зокрема, експерт з міжнародних відносин, а також корєзнавець, А. Левковиць характеризує наведену проблему наступним чином. Він твердив наступне: «Американці говорять китайським лідерам: якщо ви нічого не будете робити проти КНДР, ми будемо розмішувати все більше й більше протиракетних установок в регіоні, які захищатимуть нас, наших союзників, але, можливо, представлятимуть загрозу для вас. Так що, коли не хочете цього — робіть щось із своїм сусідом...»[24.]Можна зробити висновок, що саме стратегічною авіацією, протиракетними установками, які мають намір бути розміщені досить недалеко від території Китаю, США намагається вести свою політику стримування стосовно КНР.

2.3 Взаємини між США та КНР в глобальному та регіональному вимірах

Всім вже відомо, що відносини між Пекіном та Вашингтоном вже прийнято вважати, як критично-важливими, адже саме від них залежить глобальний порядок у всьому світі загалом. Основою початку стабільного розвитку Китайської Народної Республіки визначається зростання американських інвестицій у сфері технологій та інших актуальних сфер сьогодення. Саме Сполучені Штати можна назвати головним важелем запуску економічного та технологічного процвітання КНР. Тому, взаємини між КНР та США в регіональному та в глобальному вимірах є дуже важливими та потребують чіткого аналізу та роз'яснення окремих пунктів.

Що стосується глобальних стратегій КНР, тут слід акцентувати увагу на тому, що абсолютно постійна участь Пекіну в об'єднанні країн G-20, а також, членство в Раді Безпеки ООН надають Китаю постійний доступ до організації порядку денного у світі.

Демографічний ресурс Китаю займає теж важливе місце в його глобальних та регіональних стратегіях. За актуальними джерелами, населення Китаю на даному етапі складає 1,412 млн. осіб, що становить приблизно 20% демографічного ресурсу нашої планети. Не забуваємо про те, що велика більшість населення Китаю з цього числа вважається працездатною, а отже, це – великий ресурс, який здатний розвивати та підтримувати процвітання Китаю абсолютно у всіх галузях.

В своїй регіональній доктрині, Китай нарощує свій вплив шляхом заохочення та розвитку різних компаній та організацій. Розберемо декілька організацій.

Шанхайська Організація співробітництва (ШОС) - Вона дає змогу Китаю розподілити спільну першість з росією насамперед на території Центральної Азії. Слід також сказати про те, що цей регіон виступає досить важливою місцевістю для Пекіну саме у контексті транспорту та

енергетики, а основною метою організації виступає, насамперед, посилення взаємної дружби та довірою в абсолютно різних галузях між державами-членами, які в організації налічуються понад дев'ять. [12; с. 108]

Говорячи про впливовість Китаю у Південно-східній Азії, тут слід наголосити про співробітництво таких економічних сторін, як АСЕАН+Китай (10+1). Співробітництво даного альянсу підтримує та забезпечує лідерство та першість Пекіну на рубежі між Тихим та Індійським океаном. Цей рубіж прийнято вважати важливим регіоном для Китаю насамперед у контексті глобальної торгівлі. Таким чином, вищенаведена зона торгівлі між цими двома сторонами стає все більш та більш впливовішою, а чисельність населення, яка напряду залежить від обстановки торгівлі на вищенаведеній території вже досягла близько 1,9 мільярдів осіб, що є досить колосальною цифрою.

На цьому, регіональні амбіції КНР не завершуються. Переговори за участі Пекіну - АСЕАН+3, АСЕАН +6, членами яких виступають такі держави, як Південна Корея, Індія, Японія, Австралія, Нова Зеландія, та багато інших країн, є спрямовані саме на утворення великого ядра інтеграції західної частини в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Слід також не забувати про перспективи розвитку активності Китаю на глобальних форумах АСЕМ (Азія-Європа), а також, багаточисленні діалоги Пекіну з питань співробітництва з арабськими державами в області Перської затоки.

У регіональному контексті політики Китаю з питань економічних ресурсів, ця країна спирається на Азійський банк розвитку та азійський банк розвитку інфраструктурних інвестицій. Незважаючи на потужні економічні можливості Китаю, інституційна структура АБР відводить Пекіну другорядну роль, якою він поступається американсько-японському альянсу. Так, Японія володіє 15,7% акцій банку, США – 15,6%, Китай – лише 6,5%, [65; с. 7]

Отже, неабиякий розвиток КНР у регіональній та глобальній сфері дають привід Вашингтону задуматися та діяти в рамках стримування Китайських амбіцій заради утримання вирішальної та лідерської позиції, в тому числі й в регіонах АТР.

Оскільки, держави Східної Азії наштовхуються, в першу чергу на синдром Китайської гегемонії, американське абстрагування від цього регіону, створення асоціації АСЕАН виступало вирішальним чинником для більшого заспокоєння ситуації в наведеному регіоні. [46].

Геополітична асоціація АСЕАН, яка була створена у 1967 році, на даний час прийнято вважати найбільшою та найвпливовішою організацією, яка на даний час функціонує у певних країнах Азії. Тим не менш, Сполучені Штати не націлені на те, аби слідкувати за цією ситуацією в стороні. Вашингтон вже протягом багатьох років намагається нарощувати свій потенціал, особливо військовий, як і в регіоні АСЕАН, так і в АТР та багатьох інших впливових географічних зонах.

Нарощування потенціалу США, насамперед у регіонах АТР зумовлюється тим, що це регіони, у яких економічний та геополітичний чинник досяг вже максимально високої межі, та, у відповідь на інтерес та кооперацію Китаю з цими регіонами та організаціями, такі країни, як США прагнуть наростити також свій вплив у цих регіонах, маючи на меті закріплювати свою першість у світовій політиці, а також - стримувати глобальну політику Китаю.

Регіональна політика США, насамперед до регіону АТР полягає у тому, аби наростити свій військовий потенціал у наведеній зоні. Зацікавленість Сполучених Штатів до регіону АТР закріплена та описана ще при часів Б. Обама, а саме, у Національній Стратегії США 2011 року, у якій говориться про те, що : Вашингтон зацікавлений в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, який насамперед, через ключові чинники потребують підвищеної військової присутності. [99]

Задля цього Сполучені Штати наростили своє військове співробітництво з такими країнами, як Південна Корея та Японія, для того, аби забезпечити якісний регіональних захист шляхом нарощування свого військового арсеналу в регіоні.

Серед військових цілей у цьому регіоні, США також сподівалося наростити свої торгівельні відносини з наведеним регіоном.

У 2009 році, на саміті АТЕС було проголошено створення Транстихоокеанського партнерства (ТТП). На основі змісту договору, можна констатувати, що створення наведеного партнерства базується, насамперед, на ініціюванні інституціональної однорідності економік країн-учасниць партнерства [19]

Таким чином, США акцентували свою увагу на вироблення спільних заяв та договорів про вільну торгівлю, який на той момент, у 2012 році, у рамках АТЕС, їх існувало сотні. Необхідно було уточнити та закріпити певні правила, які б надавали доступ до дотримання правил походжень певних товарів та послуг, адже від них саме й залежало, які саме попадають під преференційні тарифи.

Після напрочуд складних переговорів з багатьма країнами, створення партнерства ТТП знайшло своє місце, й це досягнення було неможливо недооцінити. Створення наведеного партнерства несло дуже важливий характер, насамперед, для Сполучених Штатів, адже створення ТТП означало також стабілізацію не тільки торгівельних відносин, а також й військового впливу Вашингтону у регіоні АТР.

Китай не став учасником цих переговорів і натомість активно підтримав альтернативний проект вільної торгівлі у форматі «АСЕАН+6» під назвою «Регіональне усебічне економічне партнерство» (РУЕП), який ініціювала АСЕАН у листопаді 2012 р. [18]

У подальшому, обстановка у регіоні АТР почала стрімко напружуватися з приходом до влади новообраного президента США – Дональда Трампа. В 2017 році, за результатами Азійської подорожі Д.

Трампа, де на порядку денному була назначена його зустріч з лідерами АСЕАН, був прийнятий договір, у якому зазначалося, що зміцнення безпекового та економічного партнерства США та країн Індо-Тихоокеанського регіону з ціллю його подальшого розцвітання та домінування. Також було зазначено, що Вашингтон сприятимуть розвитку вільного та незалежного регіону [101; с. 7].

Не слід також забувати про те, що на той час, до угоди ТТП долучилася вже низка країн. Наявність достатньої кількості акторів у цій угоді вже забезпечувало створення альтернативного ринку, який здатний був замінити ринок ЄС. Таким чином, конкуренція між США та КНР у регіональній сфері все більш напружувалася та набирала достатньо агресивний характер, зважаючи на те, що підписанням угоди ТТП, Вашингтон достатньо помітно стримував розвиток та вплив Пекіну у цьому регіоні. Тим не менш, у 2017 році, Вашингтоном було прийнято рішення завершити діяльність та вийти з угоди про ТТП.

Характер наведений дій нечіткий, однак такий сценарій грає на руку тільки Пекіну, адже з однієї сторони, регіональна сфера впливу Пекіну на регіони країн Азії значно збільшиться, а з іншої сторони, зменшення впливу Сполучених Штатів у наведеному регіоні може перейти в активізацію впливу інших великих та перспективних країн, таких, як Японія. [77].

Регіональний вимір відносин між КНР та США несуть за собою багато серйозних аспектів, насамперед, підвищенням регіонального впливу США, та його зменшення Пекіну, хоча КНР співпрацює та кооперує з іншими великими та впливовими організаціями, які були вказані вище. Однак, слід також звернути увагу на те, що протягом останніх років, особливо з початку приходу Д. Трампа, регіональна та торговельна політика США не тільки шкодить її стратегічним інтересам, але й сприяє посиленню регіонального впливу Китаю. Однак пріоритетність глобальної та

регіональної політики США та КРН в східній Азії залишатиметься завжди актуальною.

Пекін, звісно, не стоїть на місці й прагне до саморозвитку насамперед через будування активних відносин з іншими державами. Китай активно бере участь у світових подіях та є в курсі усіх викликів та ситуацій, які відбуваються на даний момент. Таким чином, Пекін в сьогоденні часи став світовим лідером та виступає ініціатором багатьох подій, які мають регіональний та глобальний аспект у міжнародних відносинах. Важливість присутності та впливу КНР, особливо у країнах Азії свого часу підкреслював американський політолог, З. Бжезінський, який наводить наступну думку : ««...навряд чи варто доводити, що Китай є великою дійовою особою на політичній арені. Китай вже є важливою регіональною державою і, схоже, плекає ширші надії, маючи історію великої держави і зберігаючи уявлення про китайську державу як центр світу. Ті варіанти вибору, якими прямує Китай, вже починають впливати на геополітичне співвідношення сил в Азії, в той час як його економічний рушійний момент, безсумнівно, додасть йому як велику фізичну міць, так і зростаючі амбіції» [8].

Вже не секрет, що основна тенденція розвитку Китаю полягає у тому, що аби одержати та закріпити свій вплив та свою прихильність у всьому світі. На шляху до цього здобутку, Пекін активно нарощує свої позиції за допомогою концепції «м'якої сили» - ціль якої прийнято вважати великі інвестиційні проекти на багатьох континентах, починаючи від Азії та Європи, закінчуючи країнами Африки та Південної Америки.

Таким чином, на прикладі Узбекистану можна підсумувати те, що його найбільшим інвестором на даний момент є Китай, який станом на 2019 рік інвестував у цю країну близько 8 млрд доларів.[20]. Це й підкреслює важливість та впливовість Пекіну не тільки для цієї країни, а й для більшості країн Азії й не тільки.

Неможливо не підкреслити й той факт, що Пекін підсилює свою присутність й в країнах Африки, насамперед домовленістю Китаю та державами Африки щодо створення великого залізничного сполучення від Момбаса (Кенія) до Найробі, а також багато інших великих проектів.

Зокрема, актуальна сфера співпраці Китаю з країнами Африки полягає у тому, що Пекін імпортує з певних африканських країн близько 28% загального обсягу нафти, яку споживає, а також у сфері ринку збуду товарів китайського призначення, насамперед – зброї. [51; с. 3]

У відповідь на це, Китай активно впроваджує політику фінансової допомоги країнам Африки, насамперед, надаючи їм безвідсоткові кредити та інше соціальне та фінансове забезпечення. Тим самим, можна сказати, що Пекін дедалі більше нарощує свою кооперацію та свій вплив у регіоні країн Африки, чим викликає все більше та більше негативної реакції Сполучених Штатів, адже цими намаганнями, Пекін старається наростити свій власний вплив не тільки у регіоні АТР, а й в Африканських регіонах, низькими темпами, витісняючи США з цих регіонів.

Думки експертів засвідчують те, що на підтримку політики «м'якої сили», Китай щорічно витрачає до 10 млрд. доларів. Розбіжності взаємин США та КНР в глобальному вимірі полягають також й в тому, що Пекіном та Вашингтоном, положення «м'якої сили» сили оцінюються по-різному. Уряд країни заходу акцентує свою увагу на тому, що відсутність демократичних поглядів у Китаї наголошують на безпосередню відсутності потенціалу та чесності політики самої «м'якої сили». А тим часом, уряд КНР трактує свою версію, яка базується на тому, що зростання жорсткої політики «м'якої сили» призведе до подальшого зміцнення самої політики, а також, її подальше розширення на подальші рубежі.

Загалом, Пекін повинен врахувати переконати основні країни заходу, у тому числі й Сполучені Штати у тому, що його нарощування впливу та важливості їх дій, що стосуються регіональних та глобальних вимірів не є великою проблемою та не несуть ніякої великої загрози, яка б створювала

проблеми існування інших країн. Можна багато говорити про концепцію «м'якої сили» Китаю, про вплив та амбіційні плани нарощування свого військового та економічного потенціалу, утім, якщо країни між собою не досягнуть чіткого та стійкого компромісу, можна констатувати те, що зв'язки цих двох наддержав залишатимуться завжди більш напруженими, незважаючи й на декілька ознак їх кооперації.

Те ж саме стосується й США. Нарощування впливу на регіони АТР, та загалом на території континенту Азії, може спровокувати негативну реакцію з боку керівництва Китайської Народної Республіки. Тому, доцільно усунути недоліки шляхом мирних зустрічей, які мають місце й на даний момент, та створити певну політику дій дипломатичним способом не тільки на регіональному, а й на глобальному рівнях.

Висновки до розділу 2

На сучасному етапі, еволюція американо-китайських відносин продовжує розвиватися, а також, досягати своєї критичної межі. Це стосується багатьох аспектів сучасних міжнародних відносин, насамперед: безпекового, військового, економічного, а також, політичного.

Американо-китайські відносини можна також охарактеризувати новим етапом у міжнародній політиці та не тільки, тому, доцільно було також охарактеризувати та наголосити на початок відносин між цими двома наддержавами, що й було зроблено у дослідженні. Зокрема, були описані й переліки етапів, через які пройшли відносини між Сполученими Штатами та КНР.

Беручи до уваги загальну напруженість між цими двома державами, були проаналізовані різні документи, зокрема «Стратегії національної безпеки США різних років, а також аналітичні матеріали, які тлумачать загальну картину відносин цих двох наддержав. Зокрема, слід також

наголосити на тому, що на даний етап, стосунки між США та КНР можна констатувати, як не хорошими, але й не поганими.

Незважаючи на те, що зовнішня політика Пекіну несе одночасно і спокійний, і войовничий характер до вирішення конфліктів або непорозумінь, Вашингтон все одно висловлює та ілюструє певне занепокоєння щодо Китаю, посиляючись на його стрімкий та активний розвиток, як і у економічному, так в у військовому аспекті, що й викликає певний дискомфорт для керівництва Сполучених Штатів. До того ж, цей розвиток впливає не тільки на регіони Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, а й у всьому світі взагалі, тому, не є секретом те, що навіть у деяких документах початку XXI століття, Сполучені Штати наголошували та визнавали свою політику щодо силового стримування Китаю. Це свідчить про те, що упродовж наступних декількох десятиліть, або навіть років, потенціал розвитку Китайської Народної Республіки зможе досягти свого паритету зі Сполученими Штатами, або, навіть, й вирватися уперед.

Вже було сказано про те, що еволюцію американо-китайських відносин прийнято вважати досить напруженою, неможливо не виокремити декілька факторів про основні сфери співробітництва між цими двома наддержавами. Процес співробітництва між США та КНР існують по тій причині, що, незважаючи на загальний тиск та напруження між Вашингтоном та Пекіном, процес кооперації між ними має певні позитивні надбання. Світова співпраця між ними – це гарантія процвітання не тільки економік, а й геополітичних якостей більшості країн світу, тому питання сфер кооперації між Сполученими Штатами та Китаєм вважається над актуальним. Зокрема, торговельно-економічний аспект співробітництва – це чи не найголовніший аспект американо-китайської співпраці. Китай, як найбільший у світі експортер співпрацює з Штатами, який являється найбільшим у світі імпортером. Їх співробітництво полягає у тому, аби забезпечити людство критично-важливими речами. Що стосується економічного аспекту, тут слід наголосити на тому, що стан економік

більшості сучасних країн світу на пряму залежать від економік КНР та США. Те ж саме можемо наголосити й про енергетичний та технологічний аспект, який як і в однієї, так і іншої держави розвивається безперервними темпами.

Щодо безпекового питання обох держав, тут ми постійно спостерігаємо за активним слідкуванням один за одним Вашингтону та Пекіном, адже дивляться на розквіт подій з особливою увагою, особливо США, помічаючи стрімкий розвиток Пекіну абсолютно у всіх сферах зовнішньої та внутрішньої політики. Пекін теж не стоїть на місці та активно відповідає Сполученим Штатам, за його помірну увагу в регіоні АТР та не тільки.

Глобальні та регіональні амбіції обох держав слід не слід недооцінювати. Демографічна складова Китаю прийнято вважати настільки масштабною, що цей ресурс здатен підтримувати стрімкий розвиток країни у всіх галузях, активно доганяючи та, у деяких аспектах – навіть й випереджати інші країни, особливо Сполучені Штати.

Стимування глобальних амбіцій Китаю вже давно вважається для Сполучених Штатів стратегічною ціллю. Для цього, США намагається нарощувати свої сили та свій загальний вплив, зокрема й військовий з такими державами, як Японія, Південна Корея та інші. Ці та дедалі більші дії все більше та більше напружували загальну картину у цьому регіоні, ескалація конфлікту нарощувалася все більше та більше.

В цілому, можна сказати про те, що регіональна та глобальна політика обох держав спрямована на фокусування власного впливу та уваги до усього світу, при цьому своїми діями усуваючи прямих до себе конкурентів. Для цього, вони використовують важелі співпраці з іншими країнами та нарощування своєї ролі в окремих областях.

Беручи до уваги еволюцію американо-китайських відносин на початку XXI століття, основними етапами та тенденціями розвитку їх подальших відносин можна вважати:

- Побудову відносин Китаю зі США та подальше унеможливлення будь-якої ескалації конфлікту між ними.
- Збереження співпраці двох держав у сфері світової критичної необхідності та його подальший розвиток
- Забезпечення доступу до енергетичних, природничих ресурсів, які потрібні насамперед для світового ладу.
- Економічне зростання, а також в і зростання державної потужності обох держав, що, можливо, призведе у перспективі до унеможливлення конфліктів.

РОЗДІЛ 3

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНО-КИТАЙСЬКОГО ПРОТИБОРСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

3.1 Тайвань як конфліктна сфера американо-китайських відносин.

Протиборство сучасних провідних держав, як США та КНР викликає неабияку напругу, не тільки в регіональній, а й глобальній політиці. Це протистояння набуває особливого характеру, коли мова йде про відносини Сполучених Штатів та Китаю у контексті Тайваню.

Тайванське питання на сьогоднішній день являється одночасно найбільш цікавим та найбільш проблемним компонентом американо-китайських відносин.

Взагалі, питання Тайваню в американо-китайських відносинах є предметом обговорення в працях китайських, американських, тайванських, російських вчених, тощо. Різні точки зору, бачення цих вчених нагтовхують на думку проаналізувати наведене питання, та дійти до чітких та аргументованих висновків.

Офіційним Пекіном, відсутність шляхів до вирішення «Тайванської проблеми» трактується насамперед «найбільшою та найболючішою» проблемою, яка може дестабілізувати процес повернення повноцінної територіальної цілісності КНР. [60; с. 49]

Отже, в офіційних документах та джерелах, Тайвань – це острів, який має назву «Республіки Китай». З однієї сторони, ця країна не має чітко наведеного статусу, але з іншої сторони, Тайвань також вважається окремою та незалежною державою. Наведену тезу вже можна врахувати конфліктним питанням між США та КНР, адже Вашингтон вважає Тайвань окремою державою, а Пекін навпаки – своєю невід’ємною частиною. Хоч і протиборство наведених наддержав у контексті приналежності Тайваню продовжуються уже десятки років, неабиякого розповсюдження ця проблема набула саме в останні декілька років, адже як і Китай, так і США

мають свої чітко надумані плани кооперації з Тайбеєм. Різні точки зору та цілі обох держав у контексті Тайваню можуть призвести до певної катастрофи та подальшої ескалації політичної ворожнечі між Вашингтоном та Пекіном.

Говорячи про ранні роки утворення такої квазідержави, як Тайвань, нам слід звернути увагу на досить важливу особистість, яка відігравала неабияку роль в утворенні особистої картини наведеної держави. Мова йде про відомого китайського політика, а саме Чан Кайші.

Після розгрому у другій світовій війні, коли всередині Китаї панував суцільний хаос, націоналісти на чолі з Чан Кайші були зобов'язані покинути Китай, після чого вони втекли на Тайвань, яким материковий Китай завжди вважав своєю територією. Туди ж, взявши золотий запас країни, переїхало і все старе керівництво Китайської Республіки, на чолі з Чан Кайші. [56]

Серед оточення Чан Кайші, знаходилися також і впливові люди, які були спроможні проявити себе в ролі націоналізації Тайваню та її утворення, як гравця на політичній арені. Шляхом різних культурних та економічних реформ, демократизація Тайваню починала відбуватися все різкіше та різкіше, та, на даний момент, в контексті Тайваню, ми можемо спостерігати їхню демократичну інтеграцію.

Офіційно з Тайванем підтримують зовнішньополітичні зносини Беліз, Сальвадор, Гватемала, Гаїті, Гондурас, Кірібаті, Маршалові острови, Науру, Нікарагуа, Парагвай, Палау, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадини, Соломонові острови, Свазіленд, Тувалу та Святий Престол. Проте, є багато країн, які, попри те, що не визнають Тайвань офіційно, все ж підтримують з ним зв'язки. Це, зокрема, США, Канада, Мексика, більшість країн Європи, деякі країни Африки та Південної Америки, Австралія, Індія, та й сам Китай. [27; с. 59]

Спостерігаючи за сьогоdnішніми відносинами між Китаєм та Тайванем, ми можемо зрозуміти, що Китай чітко дає зрозуміти, що Тайвань

був, є та завжди буде вважатися територією Китаю. Наведена точка зору підтверджується словами президента КНР – Сі Цзіньпінем, який наголошує та тому, що: «Застосування силових методів для повернення Тайваню не є виключеним». [4]

Говорячи за власне Тайвань та його населення, можна навести те, що тайванці прагнуть провести референдум, який вирішить подальшу долю країни, а саме – повністю віддалитися від Китаю та його традицій, а також, стати незалежною державою з демократичними цінностями, але, не виключаючи амбіції Китаю повернути острів під свій вплив навіть військовим шляхом, питання віддалення та незалежності Тайваню стає більш проблемним та не чітким.

На дипломатичному рівні, позиція китайського уряду у контексті зовнішніх відносин з Тайванем доволі проста. Це - позиція одного Китаю. Тайванська влада ж навпаки, прагне проводити на міжнародній арені політику ділової дипломатії, яка має на меті розширювати свої межі існування, при цьому намагаючись відрізнитися від Китаю, що відповідає позиції дефініції Китаю та Тайваню, як двох окремих держав. Китайський уряд, звісно, категорично виступає проти цього. [39; с. 180]

Зовнішньо-економічний тиск Китаю на Тайбей зумовлюється тяж численними факторами. Так, впродовж 2018 року, Пекін поетапно нарощував тиск на різні міжнародні компанії шляхом їх змушення на своїх веб-сайтах вказувати Тайвань, безпосередньо, як частину Китаю. У разі ігнорування наведеного прохання, Пекін погрожував закрити цим компаніям свій бізнес на своїй території [30; с. 147].

Сучасну політичну позицію китайського уряду можна аргументувати тим, що на сучасному етапі, світогляд Пекіну на міжнародній арені базується на різних підходах, який включає в собі багатополярність, а також поступовий, дедалі більш та більш підвищений вплив Пекіну в ньому. У контексті Тайванського питання, позиція Пекіну була завжди чіткою та зрозумілою: « Для досягнення великого піднесення Китай

повинен вимагати визнання його прав та інтересів на більш високому рівні з питань національного суверенітету, таких як об'єднання Китаю з обох сторін Тайванської протоки». [35; с. 95]

З іншої сторони, острів Тайвань має не тільки ідеологічне, а й геостратегічне значення для Китаю, адже місцезнаходження Тайваню базується саме на виході до Світового океану, що значить за собою розширені перспективи в плані інтернаціональної торгівлі, що відкриває собою розширення ключових торговельних шляхів в регіоні Східної Азії та не тільки. Слід поширити також і факт, що на даний момент, Тайвань з впевненістю можна назвати технологічним гігантом. Основна увага у сфері технологічної продукції залишається на Тайвані, адже, згідно багатьом прогнозам, до 2025 року Тайбей буде налічувати в собі до 44% відсотків загальної продукції мікросхем різної якості.

Станом на 2022 рік, на Тайвань вже припадає до 48% світової промисловості 12-дюймових пластин, а також, лише, беручи до уваги потужності виробництва цих пластин із часткою ринку більш ніж 50%, частка ринку вже передових процесорів нижче 16нм. становитиме 61%. [82]. Ці та багато інших вищенаведених факторів сприяють актуальним амбіціям КНР «відновити історичні землі».

Отже як можна охарактеризувати актуальні відносини між Китаєм та Тайванем? По-перше важкими та різносторонніми, Пекін прагне відновити контроль над «своєю історичною частиною», в той час, як Тайбей відхиляє будь-яку з цих ідей, та, більш того, прагне до як до незалежності так і до демократизації.

Що стосується Сполучених Штатів, для Вашингтону, Тайванське питання також залишається досить об'ємним та чутливим питанням, яке ставить під загрозу розвиток китайсько-американських відносин, насамперед через їхні різні підходи до цієї країни. Саме тому, на даний момент, Тайвань можна впевнено вважати майже єдиним геополітичним

елементом, який ставить під сумнів чіткі та якісні взаємозв'язки між Вашингтоном та Пекіном.

Політика США щодо КНР та Тайваню залишається досить гнучкою, але в той ж час зрозумілою.

З однієї сторони, Вашингтон визнає в повному обсязі уряд Пекіну єдиним законним урядом країни та не ніяк не заперечує можливість включення Тайваню до її складу, але при цьому, не припускаючи вирішення цього конфлікту військовим шляхом. З іншого боку, дякуючи "Закону про відносини з Тайванем", Вашингтон та Тайбей продовжують хоч і тісні, але неформальні контакти та кооперації, при цьому, США де-факто виступає у якості гаранту безпеки Тайваню. Основними сферами послуг США щодо Тайваню можна вважати: продаж військової техніки (військова допомога), а також економічні, торговельно-економічні взаємозв'язки, тощо. [25]

Зокрема, продаж Вашингтоном різноманітної військової техніки Тайваню викликала бурю емоцій Пекіну, а в результаті, лунають прямі звинувачення в адрес США в порушенні китайської політики "одного Китаю". Крім того, Китай також публічно засуджував "гегемонізм" США на наведеній території, захищав власну концепцію прав людини з трибуни ООН, а також, протягом багатьох років блокував прийняття резолюцій західних держав на Женевській конференції з прав людини [16; с. 76]

З великою впевненістю можна зробити висновок, що на сучасному етапі, Вашингтон можна вважати найбільшим постачальником зброї Тайбею. Чітким аргументом наведеної позиції являються саме обсяги наданої Вашингтоном допомоги.

Отже, впродовж двох термінів перебування на посаді президента США Джорджа Буша молодшого, на той момент, Тайбею була нарахована допомога у вигляді озброєнь на 16 мільярдів доларів. Говорячи про президентство Барака Обами (2009-2017), сума допомоги сягала 14 мільярдів доларів.

А ось за часів перших років президентства Дональда Трампа, обсяги наведеної допомоги Тайваню у вигляді продажу та поставки озброєнь були значно меншими, у вигляді 1 мільярда доларів у 2017 році, та 330 мільярдів доларів у 2018 році. Така відносно маленька сума незабаром була нівельована, сягнувши цифри в 11 мільярдів доларів США у 2019, та шістьома мільярдів в 2020, а отже, загальна сума допомоги за часу президентства Д. Трампа сягнула 18 млрд доларів США. [55; с. 277].

На якість та посилення сучасної співпраці між США та Тайванем вплинули ще багато чинників, зокрема й ухвалені закони та порядки, яких мають дотримуватися обидві сторони для збереження позитивних та якісних зв'язків.

Говорячи про демократизацію, в цьому плані, відносини між Вашингтоном та Тайбеєм перебувають у досить вузькому становищі, адже Сполучені Штати надихаються демократичною тенденцією Тайваню, яка у майбутньому зможе вплинути на стан політичної системи не тільки в Азійському регіоні, а й в світовій політиці взагалі. Загалом, демократична тенденція Тайваню виступає чине найголовнішим чинником позитивної кооперації Тайбею з Вашингтоном, і це не може не тримати в тривозі керівництво Пекіну, яке з великою увагою уважно стежить за перебігом усіх можливих подій.

Ще одним важливим фактором успішних стосунків наведених держав слугує їхній сучасний стан торговельно-економічних відносин. Партнерство США та Тайваню в торгівельній сфері досить поширене та об'ємне. Тайвань є основним джерелом для США імпорту двигунів суден (21%), чавуну та сталі (20%), комп'ютерних аксесуарів (16%) і напівпровідників (14%), а також основним пунктом призначення для американського експорту комерційних суден (28%), дерева, скла та пластику (11%), військового одягу (10%) [55; с. 279].

Як вже відзначалося, на сьогоднішній день, Тайвань вважається світовим торгівельним гігантом у сфері виробництва та експорту

мікрочіпів, та торгівельна співпраця Вашингтону та Тайбею у цій сфері також не є виключенням.

Тайвань виступає стороною з високою економікою з приблизною продукцією товарів на 786 мільярдів доларів США станом лише в 2021 році. Тим самим, Вашингтон та Тайбей мають вузькі та якісні фінансові, торгівельні та економічні зв'язки. Це не є межею, адже з 2020 року, обидві сторони під егідою багатьох організацій проводять численні перемовини про можливий подальший розвиток на стабілізацію взаємозв'язків, а також питань про інвестиції, допомогу на насичення один одним найновітніших сучасних технологій

Тайвань виступає восьмим найбільшим торгівельним партнером Сполучених Штатів, а Сполучені Штати виступають другим найбільшим торгівельним партнером для Тайваню. Таким чином, станом на 2019 рік, експорт США продуктів та товару для Тайваню сприяв 188.000 робочих місць, що й акцентує про великі перспективи не лише для збереження, а й для вдосконалення торгівельної співпраці та не тільки. [103]

Для Сполучених Штатів Америки, Тайвань також являється предметом аналізу та обговорень не тільки в економічних та торгівельних сферах, а й в своїх «Стратегіях національної безпеки.»

Зокрема, в «Стратегії національної безпеки» США 2022 року також згадується Тайвань, як елемент захисту, адже Сполучені Штати виступають гарантом безпеки Тайбею, зокрема, в стратегії нацбезпеки наголошується на тому, що « Ми підтримуємо інтерес до забезпечення миру та стабільності в межах Тайванської протоки, адже це має критичне значення для регіональної та глобальної безпеки та будь-яке порушення наведених пунктів є предметом міжнародного занепокоєння та уваги... ми залишаємося відданими політиці одного Китаю яка керується «Законом про відносини з Тайванем, а також, на основі цього ж закону ми будемо дотримуватися наших обов'язків щодо підтримки захисту Тайваню та протистояти будь-якому зловживанню проти цієї країни» [100; с. 24]

Беручи до уваги позитивний розвиток торгівельних, економічних відносин, нарощування Сполученими Штатами військової підтримки, та взагалі, важливість співпраці Тайбею з Вашингтоном, абсолютно можна вважати, що сучасний стан тайвано-американських відносин залишається позитивним, з можливістю подальших якісних перспектив для їх вдосконалення. Виступаючи гарантом безпеки для Тайваню, США в певній мірі бере на себе відповідальність на мінімізації та, навіть, нейтралізації конфлікту, який панує між Тайванем, який прагне до незалежності та Китаєм, який визначає цей острів своєю територією та не відхиляє думок про те, аби навіть застосувати силу проти Тайваню.

Говорячи про актуальний стан відносин США та КНР у контексті Тайванського питання, можна сказати про те, що на даний момент, відносини між цими двома наддержавами залишаються досить напруженими, адже, як вже було наголошено, позиції обох держав, а також їхній підхід до Тайваню залишаються досить різними. Зі сторони Сполучених Штатів, підтримка відносин із Тайванем відповідає інтересам США, оскільки не дає КНР повністю взяти під контроль Південнокитайське море та збільшити свій вплив у Тихоокеанському регіоні. [26; с. 118]

Також, слід зазначити неоднократні військові навчання тайванських військ США у Тайванській протоці, що викликало масу негативних реакцій та обурень від керівництва Китаю. При цьому, пару десятків років тому, Сполучені Штати Америки чітко наголосили на своїй твердій позиції дотримуватися саме політики одного Китаю. Це можна назвати одним з головних факторів забезпечення сучасних, хоч і напружених, але стабільних американо-китайських відносин, а також, на даний час - мирну обстановку в регіоні Тайваню.

Але з іншої сторони, поважаючи статус Китаю, Сполучені Штати також й не стримує своїх слів, продовжуючи поставку Тайваню різноманітної зброї, тим самим, порушуючи свої гарантії, зокрема в

спільному «Комюніке 17 серпня 1982 року» між Вашингтоном та Пекіном, в якому Сполучені Штати брали відповідальність та створювали умови поступового та остаточного врегулювання питання з продажу та поставки зброї до Тайваню. Ці, та багато інших факторів не дають змоги Пекіну не залишатися без реакції.

Зокрема, Сполучені Штати фігурують в офіційних китайських документах, присвячених питанням національної безпеки. Наприклад, в стратегії національної безпеки Китаю 2008 року, Сполучені Штати виступають предметом обвинувачення. В документі наголошується на тому, що: «Сполучені Штати Америки продовжують продавати різноманітну зброю Тайваню, всупереч принципів, передбаченими в трьох спільних американо-китайських комюніке, провокуючи серйозну шкоду американо-китайським відносинам, є також, миру та стабільності в Тайванській протоці». [70; с. 6]

Тим не менш, в стратегіях національної безпеки інших років, наголошується і на позитивних аспектах розвитку американо-китайських відносин, зокрема прогрес в таких питаннях, як: тероризм, військове співробітництво, співпраця в галузі безпеки, нерозповсюдження зброї та багато чого іншого.

Ці факти підтверджують слова в стратегії національної безпеки Китаю 2010, в документі наголошується на тому, що: «Дві країни створили певний механізм оборонних консультацій між обома міністерствами оборони в 1997 році, а в червні 2009 р. та грудні 2010 р. провели десятий та одинадцятий етап консультативних переговорів з питань оборони, з питань, що становлять спільний інтерес, а також шостий та сьомий етап переговорів з координації оборонної політики (DPCT) у лютому та грудні 2009 р.» [71]

Окремої уваги можна приділити саме візиту на Тайвань спікера палати представників США – Ненсі Пелосі 3 серпня 2022 року. Можна сказати, що наведена подія - це початок обговорення Тайваню, як нової можливої

критичної точки, яка стала все більш та більш обговорюваною в контексті різних політичних питань, пов'язаними з глобальною та регіональною безпекою в Азійсько-тихоокеанському регіоні. Цей візит додав все більше та більше напруги в загальний стан американо-китайських відносин, адже, за словами міністра закордонних справ Китаю, Ван І: «Візит спікера палати представників Конгресу США Ненсі Пелосі до Тайваню вважатиметься перетином червоної лінії»[88]. Приїзд високопосадовця в Тайбей вважався першим візитом з 1997 року, тому, наведена ініціатива ще раз підкреслювала непохитну, віддану та підтримуючу позицію Сполучених Штатів щодо Тайваню.

Незважаючи на численні невдоволення з боку Китайської сторони, приїзд Пелосі все ж таки відбувся, утім, реакція КНР на цю подію була дещо м'якшою, порівнюючи попередні заяви китайської сторони. Пекін не міг не залишити без реакції цю подію, адже цей вчинок за словами керівництва КНР суперечив будь-яким стандартам, тим більше вони це вважали серйозним порушенням суверенітету та територіальної цілісності. Саме тому, КНР відреагувала на візит організацією військових навчань в Південно-Китайському морі, який знаходиться біля Тайваню. Тим більше, китайська сторона в досить жорсткій формі висловлювалася, що наведені навчання несуть також характер можливої репетиції у випадку безпосереднього захоплення Тайваню

Ще одним прикладом бурхливої реакції Китаю на цей візит являється публікація нових стратегій національної безпеки Китаю. В них, Пекін наголошував на тому, що Тайвань був, є та завжди буде частиною єдиного Китаю, та на пріоритеті висить саме мирне врегулювання конфлікту, але при цьому, Пекін також не виключає можливості нейтралізації конфлікту шляхом застосування сили.

Так, в концепціях стратегій національної безпеки Китаю наголошується на тому, що: « Врегулювання Тайванського питання та досягнення повноцінного возз'єднання країни відповідає фундаментальним

інтересам Китаю, а також, виступає важливим фактором в реалізації національного омолодження. Китай схиляється до принципу «мирного возз'єднання» та принципу «єдина країна, дві системи», сприяє мирному розвитку відносин в регіоні. Тимчасом, Китай рішуче виступає проти будь-яких спроб або дій, які нестимуть характер розколу країни та будь яке іноземне втручання в внутрішні справи Китаю. Китай буде існувати, та він буде обов'язково возз'єднаний.»[67; с. 7]. Не слід також забувати про те, що фактор візиту Ненсі Пелосі до Тайваню додав напруги в американо-китайські відносини, що й могло також причинити мовчазну підтримку Китаєм Росії в контексті українсько-російської війни.

Отже, підсумовуючи сказане, можна наголосити на тому, що на даний момент, Тайвань виступає одним з найголовнішим чинником тиску в американо-китайських відносинах на даний момент. Абсолютно різні риторики цих наддержав ніяк не можуть забезпечити компроміс в питанні підходу до Тайваню як Вашингтону, так і Пекіну. Вашингтон виступає традиційним гарантом безпеки Тайбею, а також нарощує свої демократичні цінності, а також вплив в наведеному регіоні. З іншої сторони стоїть Китай, який споконвіку вважає Тайвань своєю територією, та прагне до возз'єднати Тайвань в першу чергу мирним шляхом, але в той же час, не відхиляючи припущення щодо використання сили. Говорячи про Тайвань, країна прагне наростити свої демократичні цінності, а також - здобути незалежність. Тайвань, перебуваючи між двома вогнями, старається зі всіх сил підтримувати свої цінності та своє співробітництво з іншими державами, однією з яких являється США.

3.2 Особливості економічного протиборства КНР і США на сучасному етапі

Економічне протиборство таких країн, як США та КНР несе певну економічну загрозу не тільки для себе, а й для всього світу, оскільки

економічне становище цих країн безпосередньо впливає на глобальні та регіональні економічні взаємини. Тому, в наші дні, питання про Америко-китайське протиборство Знаходиться в центрі уваги політиків та експертів

Китайсько-американські економічні та торгові відносини мають взаємовигідний характер. Як найбільша країна, що розвивається, і найбільша розвинена країна, Китай та США користуються великою взаємодоповнюваністю щодо природних та людських ресурсів, ринку, капіталу та технологій [1; с. 107]. Незважаючи на сучасний стан, протягом тривалого часу, економічні зв'язки США та КНР залишалися більш менш компромісними, адже це діяло на користь як і однієї, так і іншої держави.

Так, до прикладу, у 2018 році, економічне протистояння США та КНР набуло абсолютно новий, більш стратегічний характер. Передумовою ескалації цього протистояння стало підвищення Сполученими Штатами імпорتنих мит на китайські товари. У відповідь на це, Китай збільшив середню ставку на американський імпорт майже вдвічі. Наразі понад 66% китайського експорту підпадає під збільшені мита з боку США. Натомість 58% товарних позицій, що експортують США, оподатковуються китайською стороною за підвищеною ставкою.[28]

Згідно з вісником «International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST)», можна зазначити, що Китай протягом тривалого часу зазнає надміру у сфері торговельного балансу завдяки переважанню експорту над імпортом. Це означає, що Китай активно експортує більше товарів, ніж імпортує, і через це він вважається країною, що здобуває прибуток від зовнішньої торгівлі. У той час як Сполучені Штати демонструють дефіцит в торговому балансі.

Отже, вони імпортують більше товарів, ніж експортують, що може вплинути на їхню економіку та зовнішню торгівлю. Початок тарифного тиску США на Китай у 2018 році не вплинув на його експорт негативно, а навпаки КНР лише збільшив обсяги продажів національної продукції на

9,07%. Проте, варто зауважити, що темп приросту китайського експорту все ж знизився порівняно з минулорічним показником, який складав 11,39%, а об'єм імпорту виріс на 16%, що може бути шкідливим наслідком торгового протистояння. [64; с. 40]

З боку США, наведений тарифний тиск відзначився досить негативно на торгівельній сфері КНР. Серед обмежень ми можемо виділити саме скорочення імпорту різних апаратів китайського виробництва, особливо прилади телекомунікації, різні запчастини для машинобудування, різних іграшок та багато чого іншого. Також, наведені обмеження охоплюють собою саме поставку зі Сполучених Штатів різних приладів та товарів які мають відношення до космічної інфраструктури, нафтопродуктів, полімерних матеріалів та багато чого іншого. Крім того, США поступово намагається вести контроль над Китайськими інвестиціями з ціллю не допустити стрімкий розвиток Пекіну як в економічному, так і в торгівельному плані.

Передумовою наведених обмежень та контролю США над Китаєм виступають декілька пунктів зі звинуваченнями, які Вашингтон офіційно висунув Пекіну, серед них можемо виділити наступні:

- Асиметричні заходи торгової політики відносно американського імпорту
- Фінансоване державою хакерство
- Субсидіювання сталеливарної та алюмінієвої промисловості і пов'язаних з цим надмірних потужностей та демпінгових цін на світовому ринку
- Придбання високотехнологічних компаній у США та Європі з метою подальшого зловживання впливом та інших проявів недобросовісної конкуренції, а також одночасній дискримінації іноземних компаній у КНР.

В сфері кібербезпеки та хакерства, можна назвати, що основною точкою розгортання активної фази кібербезпекового протистояння КНР та США потрібно вважати дату 13 січня 2010 року. На той момент,

американська компанія "Google" заявила про повну готовність покинути китайський ринок, через численні спроби китайських хакерів "зламати" електронні поштові скриньки китайських правозахисників. [22; с. 31]

Конфлікт довкола компанії "Google" є лише маленькою частиною загального масштабу протистояння США та КНР у контексті боротьби з хакерством. У 2010 році, ФБР підготував своєрідний звіт, в якому були описані загальні перспективи китайських хакерних угруповань, які, безпосередньо керувалися та фінансувалися Пекіном.

З однієї сторони, ці та інші наведені факти дедалі більше напружують відносини між США та КНР, з іншої сторони, як світовий гігант, Вашингтон старається не допустити гегемонію КНР шляхом стримування та певних обмежень

Неможливо не згадати також і протиборотство США та КНР в контексті виготовлення новітніх технологій таких як 5G, виготовлення сучасних дронів, поклади рідкоземельних матеріалів, тощо. Концепція розвитку конкуренції США та КНР в цьому аспекті полягає в тому, що технології, які пропонує КНР у цілому дешевші за відповідні американські аналоги. Що стосується технології 5g, її розробником є Китайська компанія «Huawei». У відповідь США ввели санкції проти цієї компанії, з метою розповсюдження технології 5g у світі, тим самим, стимулюючи стагнацію розвитку китайських компаній у США.

Також, у травні 2019 року, президент Д. Трамп підписав закон певний закон про обмеження використання технологічних потенціалів Huawei на території Сполучених Штатів Америки. Наведені дії, глава США аргументував тим, що китайська компанія займалася промисловим шпигунством.

За словами голови компанії «Huawei», Гуо Пін: « Нові санкції викличуть певні труднощі... особливо у виробництві високоякісних мобільних телефонів». [41; с. 28]. Такими словами він аргументував нові санкції, накладені Сполученими Штатами. У відповідь на це, китайська

компанія вирішила видалити пошукову систему «Google» зі своїх смартфонів, та натомість, ввести свою пошукову, а також загальну операційну систему під назвою «HarmonyOS». За словами генерального директора компанії «Huawei», наведена система буде в повному обсязі виступати гідним аналогом пошукової системи «Google». Хоч і замінити «Гугл» китайцям було далеко непросто, вони все ж таки цього добилися, аргументуючи це словами, що Сполучені Штати самотужки створили для них такі умови та виклики, які змусили китайську компанію створити свій окремий продукт, а також активно вдосконалювати його.

Говорячи про актуальний стан між компаніями «Google» та «Huawei», можна навести факти про те, що на даний момент, американська компанія не бачить жодних перешкод для відновлення активного співробітництва, висувуючи лише одну умову – відновити діяльність сервісів Google на всіх моделях смартфонів та гаджетів компанії «Huawei», на що китайська компанія поки що реагує з холодом, та запевняє, що не буде відмовлятися від своєї новітньої операційної системи, яка активно замінює усі сервіси американської компанії.

На базі усіх цих дій, ми можемо зрозуміти, що ворожнеча між двома технологічними гігантами країн США та КНР набуває колосальних обертів. Актуальна ситуація налаштовує на думку про те, що КНР та США готові до нової технологічної війни, наслідки якої зможуть відчутти не тільки ці країни, але й багато інших.

Порівнюючи економічне протистояння в оборонному аспекті обох країн, слід підкреслити, що США виступає беззаперечним лідером в плані витрат на військову оборону. Військовий бюджет США складає в декілька раз більше, з урахуванням того, що витрати Китаю на оборону теж є значними.

Базуючись на інформації з відкритих джерел, можемо навести твердження про те, що на даний момент, Сполучені Штати виступають

лідером в сфері військових витрат не тільки у порівнянні з Китаєм, а й зі усім світом.

За даними 2020 року, витрати Вашингтону на військові потреби склали космічні 778 млрд. доларів. Тобто, у порівнянні з 2019 роком, витрати збільшилися на 4,4%. Також, цифра в 778 млрд. доларів складає 39% від загальних витрат усіх країн на військові потреби. [91 с. 3]

Проте, сучасний економічний розвиток Китаю свідчить про його наміри підтримувати усі внутрішньополітичні сфери, а також і нарощування військового бюджету та сил з ціллю наблизитися до рівня підготовки боєздатності США. Така логіка є досить справедливою, зважаючи на той факт, що військові витрати КНР щорічно зростали не менш як на 10 %, а у 2007 р. – на 17,6 % і у грошовому вимірі становили 57,3 млрд доларів. [33; с. 259]

У загальному ж рейтингу країн з найбільшими витратами в військовій сфері, Китай посів друге місце з результатом в 252 млрд. доларів, при цьому, збільшивши витрати на 1,9 % проти 2019 р. та на 76 % – за період 2011–2020 рр. Також, слід згадати факт, що військові витрати Китаю збільшувалися цілих 26 років, що становить за собою найбільшу серію безперервних зростань серед всіх країн в базі даних SIPRI, яка займається підрахунком витрачених коштів на військові потреби. [92]

Що стосується взаємодії у військовому вимірі, з боку США можна було спостерігати досить чітку позицію, яка була наголошена навіть в Національній військовій стратегії США 2011 року. В документі наголошувалося на тому, що: " Наша держава схиляється до позитивного плідних та взаєморозуміючих відносин з Китаєм [98; с. 46]. З іншої сторони, не дивлячись на відкритість Вашингтону то плідної співпраці з Китаєм в військовій сфері, Сполучені Штати також продовжували активно слідкувати за поступовим розвитком Китаю, особливо беручи до уваги вдосконалення Пекіну в оборонній, військовій та інших сферах.

Подібна реакція Сполучених Штатів є досить логічною, адже становлення Китаю, як іншого світового гегемона буде нести за собою колосальні зміни насамперед в міжнародній політиці, а також впливати на актуальний стан міжнародної безпеки. Тим самим, можна підсумувати, що спільне бажання до гегемонії двох надкраїн, які на даний момент несуть колосальний вплив на міжнародну безпеку та економіку може спричинити хаос та певні зміни в міжнародній політиці не тільки цих країн, а й багатьох інших, які безпосередньо залежать від змін в політиці США та Китаю.

Що стосується Китаю, влада Пекіну не могла залишатися в абсолютному спокої, дивлячись на поетапний та гармонійний розвиток та розповсюдження присутності та впливу США у Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Як наслідок, початок активного курсу економічного та військового зростання КНР почав діяти всупереч інтересам США.

Ці та інші чинники налаштовували Вашингтон на пошук компромісів та дипломатичних діалогів з ціллю найефективнішого стримування КНР, адже, хоч і США на даний момент являється світовим гегемоном у всіх аспектах, Китай поступово скорочує своє відставання від США як у військовій, так і у економічній та інших сферах, і це не може не залишати у спокої керівництво Вашингтону. Хоч, як вже і було сказано оборонний бюджет США є втричі більшим, Пекін хоч і малими темпами, але скорочує своє відставання.

Слід також сказати про те, що зараз, неправильні представлення стандартів та численні підозри в діях одне одного руйнує взаємодовіру між США та КНР, це стосується різних аспектів, серед них і ядерна доктрина обох держав.

Також, Пекін має пріоритети у розвитку ракетно-космічної техніки, а також ядерного впливу. Саме ці сфери досить помітно відстають від рівня розвитку США, але, згідно з чинними тлумаченнями та прогнозами, Китай в найближчі роки зможе значно наростити темп впливу в цій галузі, хоча за

різними даними, відставання Китаю в аспекті збройних технологій від США складає майже 30 років.

Варто підкреслити, що Пекін хоч і поступово, але все ж таки активно старається наздоганяти світових лідерів, розвиваючи свої військово-космічні системи, серед них і розвідувальні. На даний момент, компетентності Китаю в радіоелектронних перехопленнях в космосі визнаються досить високими та якісними. Космічна індустрія КНР досить розширена. Насамперед, використовується передові супутники навігації та зв'язку. Це дозволяє досягати значних успіхів в багатьох випробуваннях, які стосуються численних людських досліджень в космосі, насамперед, Місяця. Глобальні технологічні тренди у сфері озброєння та військової техніки) Саме тому, на сучасному етапі, в цій сфері, Китай посідає третє місце у світі, поступаючись тільки США та РФ.

Стрімкий розвиток Пекіну в аерокосмічній промисловості змушують численних експертів та фахівців вважати, що до 2045 року, Китай наздоженуть США та РФ, та стануть беззаперечним лідером в цій сфері. Це досягнення може також зіграти вирішальну роль на можливостях та загальних компетентностях КНР в контексті космічної промисловості та розвідки. [45; с. 23]

Слід і наголосити на тому, що ядерний аспект американо-китайських відносин являється дуже серйозним, а отже, будь-які підозри та проблеми зі стратегічною довірою між цими двома державами в аспекті ядерного питання повинно бути обов'язково піднесене до абсолютного мінімуму. Нестача взаємної довіри між США та КНР в ядерному питанні базується насамперед на розбіжностях в ядерних стратегіях обох держав.

Як приклад, одна з перших розбіжностей бере свій початок з різного уявлення до володіння ядерною зброєю. Китай з перших днів наголошував на тому, що буде використовувати ядерну зброю лише для самооборони, або в випадку, коли ситуація буде загрожувати суверенності та територіальній цілісності країни.

При цьому, також контрастуючи зі США, адже реальний факт використання США ядерної зброї проти Японії в кінці Другої світової війни та не єдині спроби шантажування інших країн, включно з Китаєм викликає неспокій у китайських політиків.

Водночас, Китай також приймає деякі міри у відповідь на розповсюдження Вашингтоном ядерної зброї. Хоча Китай і відхиляв договір про нерозповсюдження ядерної зброї, з іншої сторони, саме стурбованість Китаєм ядерного питання і стало причиною його подачі заявки в членство "МАГАТЕ" ще в далекому 1983 році.

Вашингтон виступає зокрема за збереження миру у Східній Азії та обмеження постачання Китаєм зброї та різних видів озброєння таким країнам як КНДР, Пакистан, Іран тощо. Тому заступник міністра оборони П. Вулфовіц в інтерв'ю „Вашингтон Таймс” відверто пояснив, що Пентагон стурбований спрямованістю зовнішньої економічної політики КНР у цілому. [52; с. 287]

Незважаючи на досить серйозне торгівельно-економічне протистояння між США та КНР, слід також зазначити факт, що обидві держави являються також найбільшими торгівельними партнерами. Торгівельно-економічна співпраця цих наддержав виявляється настільки значущою, що на США та Китай разом припадає 35% світового ВВП. Крім того, Китай та США являються одними з найбільших постачальників для більшості країн світу, особливо для більшості країн АСЕАН, а велика частина експортованого товару до Китаю, незабаром потрапляє до китайсько-американської торгівельної індустрії. Саме ці факти підтверджують значущість американо-китайської співпраці в торгівельній та економічній сфері. [21; с. 95]

Взаємозалежність Китаю та США полягає також в тому, що як США, так і Китай володіють досить великими державними резервами американських доларів. Оскільки велика частка прибутку Пекіну конвертується в американські долари, Китай зараз вважається чине

найбільшим кредитором США. Саме тому, Вашингтон зі всіх сил старається йти на компроміси до Пекіну, побоюючись досить величезної його загрози. При цьому, співставлення сильних сторін економік США та Китаю є настільки паралельними, що ні одній, ні іншій стороні буде не вигідно доводити економічне протистояння до ще більшої ескалації.

З однієї сторони, якщо звернути увагу на платіжний баланс Китаю, ми можемо констатувати те, що безпосередня система Китайської народної республіки не дозволяє витрачати іноземну валюту в самій країні. Таким чином, немає іншого виходу, окрім як вкладати позитивне сальдо за поточними розрахунками за кордон. З іншої сторони, можна також сказати про те, що економіка США виявляється настільки впливовою та масованою, що вона без проблем може поглинути всю іноземну валюту, яку вдалося накопичити Китаю.

Тому, можна сказати про те, що врегулювання великої кількості проблем, які безпосередньо пов'язані з двосторонніми інвестиціями є провідним вектором прагнень США до співпраці з Китаєм. [42; с. 160]

Підсумовуючи сказане, потрібно наголосити на тому, що економічне протистояння таких держав як США та КНР залишається досить складним та напруженим. Це впливає не тільки на економічне та загальне становище цих двох країн, але й цілого світу загалом.

Говорячи про особливості економічного протистояння США та КНР, слід наголосити увагу на тому, існують декілька причин його початку. По-перше, промисловий шпіднаж обох країн змушує обидві сторони відноситися один до одного з особливою увагою, адже габарити обох промисловостей виявляються настільки гігантськими, що найдрібніша крадіжка інтелектуальної, або ж промислової власності може спровокувати значні наслідки.

Також, слід відмітити факт, просування Китаєм власних товаровиробників, які мають на меті перекрити, та, навіть перевершити якість американських товарів та технологій. Жага Пекіну до гегемонії у

сфері новітніх технологій змушує Вашингтон відноситися до стрімкого технологічного процвітання Пекіну з особливою увагою.

Що стосується торговельно-економічного аспекту протиборства двох держав, можна констатувати, що торгівельна сутичка Вашингтону та Пекіну спричиняє певну асиметрію експорту та імпорту між країнами. Тому, головна ціль обох країн закладається в тому, аби подолати цей дисбаланс, а також притримуватися політики, яка буде нести взаємовигідний характер як для однієї, так і для іншої сторони.

З іншої сторони, слід також акцентувати увагу на тому, що незважаючи на суперництво, США та КНР шукають між собою компроміси у різних аспектах, адже кооперація між ними позитивно впливає на загальну ситуацію у регіоні Індो-Пасифіки та не тільки.

Зрозуміло, що врегулювання суперництва і конфліктних ситуацій потребуватиме додаткових дипломатичних заходів, аби уникнути розширеної ескалації непорозумінь в економічній сфері між США та КНР у середньостроковій перспективі.

3.3 Геополітичне протиборство США та КНР на сучасному етапі

В сучасному світі, велика кількість держав світу пристосовується до нових моделей геополітики, серед них і такі провідні держави, як Сполучені Штати та Китай. На даний момент, ці держави знаходяться в досить вигідному геополітичному становищі, привласнюючи собою різні потенціали, зокрема енергетичним та економічним.

Проте, протиріччя в геополітичній сфері між цими державами налаштовують нас на думку про те, що в найближчому майбутньому, США та КНР будуть приділяти все більше та більше тривожної уваги до їх військового, а також, геостратегічного потенціалу, адже недотримання контролю над цими сферами можуть призвести до ескалації протиборства між державами, а також – посіяти хаос, від якого буде страждати більша

частина країн світу. Тому, в наведеній частині буде доцільно проаналізувати геополітику Пекіну та Вашингтону, порівняти їх, а також зробити потрібні висновки.

Говорячи про Китай, з самого моменту заснування держави, підкреслимо, що його геостратегія базувалась під впливом СРСР, а отже, геостратегія сильно залежала від її геополітичного оточення. [43; с. 386]

Проте, поступово віддаляючись від залежності від інших держав, КНР маленькими темпами почала розширювати свій спектр геостратегічних інтересів, зокрема посилюючи свій вплив в межах Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Впродовж численних років, Китай повернув собі під власність колишні колонії, а саме Макао та Гонконг. Ця подія несла для Китаю важливе значення у контексті розвитку країни в геополітичному та економічному вимірі.

Китайські амбіції у сфері геополітичного розвитку можна назвати грандіозними, адже її географічне розташування КНР, її розміри, людський ресурс та клімат відкривають широкий спектр можливостей розвитку та самовдосконалення.

Неможливо не згадати видатні слова Генрі Кіссінджера, який твердив, що: «“Піднесення” Китаю до вершин у двадцять першому столітті є відновленням історичних закономірностей», «...Китай є спадкоємцем древньої цивілізації, яка з моменту свого політичного оформлення «бачила себе єдиною у деякому сенсі суверенною державою світу».[29] Наведені слова наштовхують на думку про те, що єдність, незалежність та індивідуальність виступають чине найголовнішими якостями опису китайської геополітичної доктрини.

На даний момент, Китай займає провідне місце в розвитку своєї геополітики, на чолі з іншими великими акторами, як США, ЄС та інші. Слід зазначити також те, що ведення геополітики Китаю в певній мірі залежить від Сполучених Штатів, адже Пекін досить сильно залежить від американської валюти. Ці та інші факти визначають неоднозначність, з

однієї сторони залежність Сполучених Штатів та Китаю в різних сферах змушують знаходити між собою компроміси аби підтримувати співпрацю, а з іншої сторони, абсолютно різна риторика обох держав стимулює численні непорозуміння, в результаті яких, обидві держави починають між собою певну ворожнечу.

Беручи до уваги свої останні геополітичні досягнення Китаю, особливо в забезпеченні стабільного функціонування сільськогосподарських продукцій шляхом численних дам, які перекривають річки, іригаційних систем, тощо, ми можемо зрозуміти, що китайська сторона є добре налаштована до певних змін в кращу сторону в першу чергу для свого народу. За рахунок цих та інших досягнень, Китай має на меті показати свій потенціал іншим країнам, зокрема Сполученим Штатам, які дуже уважно слідкують за всією ситуацією в регіоні.

У контексті взаємовідносин зі Сполученими Штатами, можна сказати про те, що на даний момент, Китай активно намагається завоювати роль окремої наддержави, якою зараз являється США. Цей паритет можливо назвати досить незручним для Вашингтону, адже звична гегемонія США над іншими країнами продовжувалася впродовж століть. Китай своїм стабільним, стрімким геополітичним та економічним розвитком, змусив Білий Дім відчувати себе досить неоднозначно, адже зараз ми можемо спостерігати над тим, як дві майже однакові за розміром та потенціалом держави конкурують між собою, та як кожна країна намагається написати свої правила ведення гри.

Численними прикладами виступають американські документи державного значення, у яких зазначається, що «У світлі стратегічних викликів з боку активно розвиненого Китаю, ми беремо до уваги їх відповідні можливості, а також, розмір сил. Працюючи з конгресом, ми ставимо за мету модернізувати старі системи озброєнь на нові, які, в майбутньому, будуть віддзеркалювати нашу перевагу у військовій та

національній сфері»[78]. Отже, Вашингтон старається не підпускати військові можливості Пекіну до своїх.

У світлі геополітичної конкуренції США та КНР, Генрі Кіссінджер також наголошував на тому, що: «Від американської сторони з'являються все більше побоювань, що новий Китай буде частково відхиляти першість Сполучених Штатів, тим самим, підвищувати напругу да підриваючи внутрішню та зовнішню безпеку Сполучених Штатів». [29; с. 7]

Не слід також недооцінювати потенціал Сполучених Штатів, адже зі сторони Пекіну, ми можемо також відслідковувати явні ознаки побоювання та акцентування уваги на основні пріоритети Вашингтону, при цьому визнаючи Сполучені Штати сучасним гегемоном на міжнародній політичній арені. Досить яскраво цю думку висловлює Роберт Бравнінг. Насамперед він наголошує на тому, що: «Вони критично зважують силу Америки, визначають міру, до якої їхні інтереси частково збігаються або ж стикаються з Америкою, і формують свої власні обмеженіші євразійські цілі, подеколи у злагоді, а деколи й у конфлікті з політичним курсом Америки» [2; с. 53]

Геополітичні інтереси Китаю охоплюють собою також і країни "третього світу". Мова йде саме про країни Близького та Далекого сходу, а також, країни Африки. Стосунки з цими країнами можна вважати основою сталого функціонування Пекіну на міжнародній арені.

Як вже було наголошено, саме країни Африки зіграли досить високу роль для самого Китаю. Одним з прикладом цього факту можна вважати процес членства Китаю в Раді безпеки ООН. Саме тоді, членство Китаю в організації було підтримано більшістю країн Африки. При цьому, Африканські країни активно підтримують Китай у реалізації своєї політики "єдиного Китаю", при цьому, ігноруючи будь які пропозиції співпраці з такою країною, як Тайвань.

Неможливо не наголосити на ще одному геостратегічному інструменті КНР - концепції "Один пояс, один шлях". Її зазвичай скорочують

аббревіатурою "BRI" (Belt and Road Initiative). Наведена концепція була висунута Сі Цзіньпіном ще в 2013 році. Звісно ж, в центрі цієї концепції опинився Китай. Слід також зазначити, що запропонована пропозиція зацікавила більшість країн світу, адже перспективи цього геостратегічного інструменту вражали.

До базових цілей ініціативи "Один пояс, один шлях", в першу чергу можна віднести: розширення експортних потенціалів для товарів китайського походження, а також розширення доступних шляхів для імпорту різних ресурсів, які несуть неабияку користь для країни, розширення робочих місць для китайців та внутрішній розвиток Китаю взагалі, ну і відкриття самого Китаю та його перспектив для різних представників зовнішнього світу.

Якщо проаналізувати більш детально, наведена ініціатива включає в собі декілька основних пунктів, а саме:

- Економічний коридор «Новий сухопутний міст Євразії».
- Китайсько-монголо-російський економічний коридор.
- Економічний коридор Китай – Центральна Азія – Західна Азія.
- Економічний коридор Китай – Індокитай.
- Китайсько-Пакистанський економічний коридор.
- Економічний коридор Бангладеш – Китай – Індія – М'янма. [57; с. 110].

З цього, ми можемо зрозуміти, що китайська концепція "BRI" направлена в першу чергу на розвиток та вдосконалення своїх базових та внутрішніх економічних цінностей, ну і також, для низки країн світу, перспектива економічного та торговельного об'єднання з Китаєм є настільки значуща, що абсолютно для всіх сторін, концепція несе за собою чіткий та взаємовигідний характер

Завдяки ініціативі "Один пояс - Один шлях", Китай має дуже великі шанси розповсюдити свою культуру та свої цінності у світі. Зокрема, на меті китайської сторони планується міжкультурне викладання англійської

та китайської мови з ціллю популяризувати використання обидвох мов у регіонах. Поширення різних наукових студій та досліджень теж залишаються вагомою ціллю.

Розповсюдження китайського телебачення теж не залишається в стороні. Як приклад, головне державне телебачення Китаю (CCTV) набуло глобального поширення. Канал запустив свій перший аналог англійською мовою під назвою "CCTV International", та на даний момент, канал транслюється у всьому світі на шести різних мовах. [68]

Наведений крок є значущим культурним проривом, який здатний просувати китайські культурні цінності по всьому світу. Наведені дії є лише одним з етапів концепції "один пояс - один шлях". Ця концепція охоплює ще дуже багато сфер, як і культурної, так і економічної, інфраструктурної спадщини, яка буде здатна піднести китайські цінності на міжнародній політичній арені.

З приводу цієї ініціативи, думки численних аналітиків та експертів розділяються. Одні вважають, що ініціатива "один пояс - один шлях" є геостратегічним інструментом для подолання напруги в регіоні АТР. Думки інших базуються на тому, що наведена Китаєм ініціатива має на меті врегулювати основні питання внутрішнього розвитку країн, та існують також і думки про те, що ініціатива розроблена одночасно для внутрішнього розвитку та глобального розвитку країни на світовій арені. Для підтвердження наявності наведених думок, потрібно навести по одній цитаті різних аналітиків, підтримуючих ту чи іншу думку.

Так, Лін Шенлі зазначає, що " Один пояс - один шлях" допоможе розширити навколишнє геосередовище, інтегрувати навколишні геополітичні безпекові та економічні фактори, зміцнити навколишні зв'язки."

Лі Янхун вважає що " Один пояс - один шлях" створила простір для міжнародного торгового співробітництва країни, це допоможе стабілізувати економіку Китаю в краще русло". [8; с. 24]

Думки інших дослідників, основний контекст, який полягає в тому, що "Один пояс - один шлях - це всеосяжна стратегія, здатна об'єднати розвиток політичної дипломатії, економічне співробітництво, поширити культурні цінності.

Безсумнівно, на даний момент, Китай можна вважати найвпливовішою країною в Азійському регіоні. Стабільний геополітичний розвиток цієї держави змушують Захід створювати певний образ, задуми про "китайську загрозу", яка шириться неймовірно швидкими темпами та зможе наростити суперництво Китаю та Сполучених Штатів на міжнародній арені. Такої думки притримується також і американський політолог Аарон Фрідберг. Його думка базується на тому, що : «Беручи до уваги останні роки, є підстави вважати, що стратегічне та геополітичне суперництво США та Китаю посилюватиметься дедалі більше.» [75; с. 44].

Що стосується геополітичної ситуації в США, слід сказати про те, що роль США у світі, як гегемона завжди займало вагоме місце в політичній ситуації не тільки всередині держави, а й в інших численних державах, які безпосередньо залежать від внутрішньої та зовнішньополітичної ситуації в Сполучених Штатах.

Слід також відмітити факт, що розташування цієї країни носить за собою вигідний характер, адже, навіть при загрозі виникнення широкомасштабного конфлікту з іншою державою, географічне розташування сполучених штатів не дозволяє безпосередньо почати напад на державу. Тому, ми можемо сказати, що США знаходиться під перманентною безпекою, яка є гарантована насамперед проведенням якісної військово-оборонної політики, а також, вигідному географічному розташуванню країни. Географічне положення США забезпечує їй регіональну та глобальну безпеку, відкриття численних торговельних обмежень та багато чого іншого.

Зокрема, можливість індивідуально контролювати свої морські шляхи дозволяє Вашингтону тримати в нормі та вдосконалювати міжнародну

торгову систему Протягом багатьох років, Сполучені Штати виступали нейтральною державою, яка не залежала від дійсності різних організацій та союзів, залишаючись пасивною, та в той же час, зацікавленою в ситуації в регіонах Європи, південної Америки та Азії. Згодом ж, Сполучені Штати вирішили збільшити свою присутність у світі, поступово нарощуючи свою гегемонію.

Сполучені Штати допомагають багатьом країнам в сферах оборони, політики та економіки, а також, виступають гарантом безпеки для таких країн, як Тайвань, тощо. Немоżliво не згадати також військову присутність США з ціллю нейтралізувати міжнародний тероризм, посилити демократичні цінності в таких країнах, як Афганістан, Ірак, Сирія та інші. Наведені дії в цих країнах наросили новий виклик для Вашингтон, та низки інших країн, адже на даний момент, США можна вважати найголовнішим противником ісламських екстремістів, які мають намір дестабілізувати внутрішню та зовнішню ситуацію в державі шляхом проведення численних провокацій та терактів.

Геополітична діяльність США охоплює собою також і Азійсько-Тихоокеанський регіон. Взагалі, присутність американської геополітики в Азії зумовлена багатьма факторами.

По-перше, це бажання Вашингтону наростити свій політичний вплив у всьому світі, шляхом союзництва з іншими державами.

По-друге, зовнішньоторговельний оборот США в наведеному регіоні складає вже близько 40%, тому, можна з впевненістю вважати, що саме регіон АТР вважається одним з основних геополітичних сфер американської політики.

Присутність США в регіоні АТР є досить масивною, адже за останні роки, Вашингтон практично зберіг та вдосконалив свою військову інфраструктуру в цьому регіоні, при цьому, активно кооперуючи з такими країнами, як: Південна Корея, Японія, Тайланд та інші. Безсумнівно, найголовнішим опонентом Сполучених Штатів в регіоні АТР вважається

Китай, адже Пекін прагне також вважати себе провідним геополітичним гравцем в регіоні. З боку США, Китай підкреслюється як держава, яка може посіяти нестабільність та економічні коливання в регіоні. З боку Китаю, США вважається найголовнішим військовим та економічним суперником.

Незважаючи на всі виклики, які виникли перед Китаєм в світлі стабільного геополітичного розвитку США в регіоні АТР, Пекін все ж таки знаходить певні пропозиції щодо його стримування. Одним з прикладів ми можемо вважати подію 2013 року, коли на зустрічі глав АТЕС, китайський лідер, Сі Цзіньпін вперше висунув ідею створення "Азіатського банку інфраструктурних інвестицій". Його мета полягала в тому, аби забезпечити доступ до інфраструктурних проектів регіону АТР, а також призупинити економічний розвиток США. [80]

У відповідь на це, Вашингтон здійснює активний пошук союзників в регіоні. На даний момент, найбільшим союзником США в регіоні АТР можна вважати Японію. За свіжими даними, членами Азіатського банку інфраструктурних інвестицій являються понад 100 країн світу. Хоча, серед вагомих представників, від членства в банку відмовилися тільки США та Японія, аргументуючи це тим, що безперервний військова та економічний розвиток КНР набуває все більш широкого масштабу, та може становити проблеми не тільки для гегемонії США, а й кардинально вплинути на політичну ситуацію в світі, згідно якій, Китай може стати беззаперечним світовим гегемоном. [20; с. 2]

Проаналізувавши геополітичну ситуацію обох країн, можна дійти до висновку про те, що геополітична стратегія США та КНР полягає в тому, аби дедалі більше розширити свій вплив на світову політичну арену. Вашингтон має намір в черговий раз підтвердити свій світовий гегемонізм, а також, гарантувати собі підвищену регіональну та глобальну безпеку, а Пекін нарощує свої геополітичні можливості з ціллю зменшити загальний

геостратегічний вплив США, та врешті-решт – стати новим політичним гегемоном.

Висновки до 3 розділу

На сучасному етапі, американо-китайське протиборство ініціює собою новий етап розвитку подій як в регіональній, так і в глобальній політиці. Це протиборство прийнято вважати наймасовішим, адже це, мабуть один з небагатьох випадків, коли зіштовхуються дві наддержави, які на даний момент мають найякісніші якості та перспективи для саморозвитку, а також, від дії яких залежать багато інших країн світу.

Американо-китайське протистояння охоплює собою багато сфер, починаючи з їх абсолютно різного підходу до Тайваню, закінчуючи розбіжностями в веденні геополітичної доктрини. Проте, найскладніша та найнапруженіша ситуація в контексті американо-китайських відносин все ж таки припадає на Тайвань.

Китай, який вважає острів своєю територією, ніяк не може змиритися з впливом Сполучених Штатів в наведеному регіоні, його активною допомогою, демократизацією та економічно-торгівельним партнерством з Тайванем. В свою чергу, Сполучені Штати, поважаючи геополітичний статус Китаю, не перестають допомагати Тайваню в військовій та інших сферах, тим самим нарощуючи свій вплив в регіоні, та, відтісняючи Пекін від своїх амбіцій повернути те, що за словами керівництва Пекіну "належить по правду їм." До цього слід також додати й факт, що з приводу цього питання, Пекін налаштований рішуче. Ці слова підтверджують неодноразові висловлювання китайського керівництва про те, що: "Китай не виключає також можливостей нейтралізувати конфлікт шляхом застосується сили.

Як і одна, так і інша країни фігурують в офіційних китайських та американських стратегіях національної безпеки, в яких вони визначаються

одночасно як і країнами, що несуть за собою загрозу територіальній цілісності, так і економічними та торговельними партнерами. Незважаючи на те, що протиборство США та КНР перебуває на найактивнішому етапі, слід також відмітити факт про те, що обидві країни активно співпрацюють, та практично не можуть співіснувати без кооперації в сфері людських та природних ресурсів, технологій та капіталу.

Не обходиться також і без непорозумінь та розбіжностей, в результаті яких, Сполучені Штати накладають санкції проти китайських компаній з ціллю унеможливити або мінімізувати їх глобальний розвиток. У відповідь на що, КНР намагається знайти усі можливі варіанти нейтралізації проблем, створюючи окремі свої продукти. Та з цим, Китай справляється вкрай вдало. Одним з прикладів можна назвати програмне забезпечення "HarmonyOS", яка була створена з метою заміни абсолютно всіх компонентів американського походження.

Таким чином констатуємо, що з однієї сторони, кожна з сторін намагається якомога активніше діяти, аби перевершити одна одну, з іншої сторони, обидві держави прилягають однакову кількість зусиль для активної співпраці, розуміючи, що від діяльності Вашингтона та Пекіну залежить доля не тільки внутрішньополітичної ситуації в межах своїх, а й інших держав світу.

Актуальна геополітична ситуація КНР та США має також багато питань. Проте слід зазначити, геополітичне розташування обох країн знаходиться на однаково вигідних позиціях. З боку Сполучених Штатів та Китаю, якісна військово-оборонна політика забезпечує постійний регіональну та глобальну безпеку. Сполучені Штати пишаються своєю допомогою багатьом країнам, виступаючи їх гарантом безпеки. Китай ж, активно нарощує свій потенціал в регіоні АТР, а також, в країнах третього світу.

Сполучені Штати також не залишилися осторонь Азійсько-Тихоокеанського регіону, та, на даний час, на чолі з Китаєм є також досить

вагомим геополітичним гравцем. Тому, геополітичне суперництво обох наддержав залишається досить інтенсивним та динамічним.

Підсумовуючи сказане, можна наголосити на тому тенденції та особливості американо-китайського геостратегічного протиборства на сучасному етапі залишаються досить об'ємними та ґрунтовними. Актуальність цього питання буде триматися ще буде багато часу, адже політичні дії та риторики обох держав змінюються досить часто. На основі аналізу особливостей протиборства Пекіну та Вашингтону, можна дійти до висновку, що обидві країни прикладають максимум зусиль для того, аби закріпити за собою статус найвпливовішої та найбільш авторитетної країни, зокрема в АТР, від політичної ситуації якої будуть залежати розвиток і в інших регіонах світу.

ВИСНОВКИ

Однією з найголовнішою та найбільш обговорюваною проблемою в світовій політиці на сучасному етапі виступають проблеми та перспективи американо-китайських відносин на початку XXI століття. На даний момент, важливість та актуальність зазначеної проблематики прийнято вважати піднесеними до максимально високої межі. Економічний, торгівельний, безпековий аспект багатьох провідних, а також, менш впливових держав безпосередньо залежать від поточного стану відносин між цими двома наддержавами державами, якими сьогодні прийнято вважати Сполучені Штати Америки та Китайську народну республіку.

Розробляючи план магістерської роботи, у процесі ознайомлення з матеріалом були виокремлені найбільш актуальні та сучасні питання, які потребували детального аналізу та порівняння для подальшої розробки чітких та якісних висновків, які найбільш відкрито б підсумували та дали відповідь на численні питання, які обговорюються численними політиками, а також, науковцями

Одним з головних розділів магістерської роботи виступає аналіз еволюції сучасних американо-китайських відносин на початку XXI століття. На думку провідних науковців та посадових осіб, загальні тенденції розвитку американо-китайських відносин виступають головною передумовою становлення та подальшого розвитку продуктивних та спірних взаємовідносин між Сполученими Штатами та Китаєм. Тому, головні етапи формування відносин, а також, загальна обстановка подій та ситуацій на міжнародній арені в XX столітті дали найчіткішу картину, яка ілюструє основний старт взаємних відносин між Пекіном та США. Економічний, політичний та військовий аспекти піддалися детальному аналізу з урахуванням різних особливостей та факторів, які найбільш чітко виокремлюють основні елементи розвитку кожної держави в наведеній сфері. Зокрема, ознайомлення з основними факторами становлення

американо-китайських відносин допомагають нам проаналізувати подальші їхній розвиток за часів каденції численних президентів Сполучених Штатів, починаючи з початку XXI століття.

Зі сторони Сполучених Штатів, мова йде про президентство Джорджа Буша-Молодшого, Барака Обами, Дональда Трампа та Джозефа Байдена. Зі сторони Китаю, в наведений період, провідне крісло керівника держави займали такі особистості, як Цзян Цземінь, Ху Цзіньтао та Сі Цзіньпін.

За часів правління кожного з наведених президентів, риторика кожної держави дещо змінювалася. Часом, зміни були кардинальні, часом, менш помітними, утім, позиція кожного з керівників обох наддержав мала чіткі та послідовні характери, які дещо відрізнялися одні від одного, що й провокували собою часткове напруження, або ж, навпаки, посилення економічних та торгівельних відносин між Пекіном та Вашингтоном. Безсумнівно, наукова робота ілюструє головні тези та етапи розвитку політичних відносин обох держав, при цьому, активно порівнюючи та виокремлюючи основні позитивні та негативні сторони, роблячи також і акцент на подальші перспективи розвитку взаємовідносин абсолютно у різних сферах політичної, дипломатичної та військової діяльності.

Економічна сфера взаємовідносин та протиборства між КНР та США теж була проаналізована. Хоч сучасні американо-китайські економічні відносини, з однієї сторони й вважаються складними та проблематичними, зі слів багатьох провідних облич та дослідників, було зроблено висновок, що з іншої сторони торгівельно-економічний аспект відносин між Пекіном та Вашингтоном прийнято вважати взаємозалежним. На це впливають багато факторів, зокрема і торгівельний аспект, який суттєво підтримує економіки обох держав, на що вказують колосальні цифри щорічного товарообігу Китаю та Сполучених Штатів. Числені статистики та записи з наукових журналів показують нам сильні та слабкі сторони торгівельної діяльності обох держав. Також підсумовано показники економічного розвитку обох держав, дані яких стверджують актуальні можливості та

перспективи обох держав на у сфері економіки та торгівлі, беручи до уваги також такі аспекти, як нафтові перспективи, торгівля нафтопродуктами, співробітництво в енергетичній сфері та в сфері діяльності з боротьбою проти найбільш небезпечними природними явищами, ну і також, ядерний аспект обох держав, адже як Сполучені Штати, так і Китай виступають провідними ядерними державами. Згадано та проаналізовано також реакція та подальші обох держав в результаті виникнення найбільш проблематичної пандемії за останні десятиліття, під назвою «COVID-19».

У результаті дослідження виявлено теж факт, що військова та безпекова сфера розвитку обох держав на сучасному етапі знаходиться на найбільш активному рівні. Саме в наведеному аспекті можна виявити найбільш помітні тенденції обох держав до слідкування один за одним, з ціллю не допустити помітний відрив між силами та спроможностями між державами. Не дарма, численні стратегії національної безпеки обох держав часто трактують одна одну стратегічними конкурентами, які несуть безпосередню загрозу територіальній цілісності. Аби виокремити найбільші переваги та недоліки обох сторін у військовій сфері, була досліджена велика кількість стратегій національної безпеки обох держав за останні роки, а також статистики різних військових центрів дослідження.

Технологічні сфери аналізу взаємності та протиборства обох наддержав теж не залишилися осторонь, адже численні американські та китайські компанії як і співпрацюють між собою, так і ворогують. Експортні та імпорتنі перспективи обох держав теж піддаються дослідженню та порівнянню.

З наведених вище фактів, ми можемо зробити висновок, що сучасна світова економічна торгівля не може обійтися без двох світових гігантів, які представляють собою Сполучені Штати та КНР. На актуальному етапі, Вашингтон та Пекін проявляють спільні інтереси на шляху до вирішення глобальних проблем, при цьому, проявляючи чіткі ознаки протиборства між собою.

Наявні ознаки протиборства та співробітництва Сполучених Штатів з Китаєм були описані в окремому підрозділі, посвячений взаєминам США та КНР в глобальному та регіональному вимірах. У ході аналізу цієї проблеми було встановлено, що взаємовідносини США та Китаю на сучасному етапі прийнято вважати критично-важливими, адже, вирішення усіх глобальних проблем на даний час не обходиться без втручання Вашингтон, або Пекіну. Тобто, можна сказати, що важливість участі цих держав у вирішенні найбільш актуальних питань, які стосуються світової політики є винесена на п'єдестал сучасної дипломатії та політики. Говорячи про безпосередній зв'язок між Вашингтоном та Пекіном, було встановлено, що поширення багатьох американських провідних інвестицій зумовлюють початок колосального економічного та політичного росту КНР на міжнародній арені. Встановлено також, що на світовий політичний розвиток Китаю посприяли не тільки Сполучені Штати, а й низка інших факторів, як, наприклад, демографічний ресурс Китаю, велика частина якого вважається працездатною, відкриття великої кількості компаній та участь у різних світових організаціях, на кшталт самітів країн "G-20" раді безпеки ООН, які допомагають Пекіну бути завжди в курсі останніх політичних подій, та, у разі потреби, виступити гідним посередником у процесі вирішення глобальних питань.

Досліджено також і регіональні виміри активності обох держав, головні передумови ведення регіональної політики та її особливості.

Неабиякого аналізу було посвячене також і питання присутності Сполучених Штатів в Атлантично-Тихоокеанському регіоні, який є критично важливим також і для Китаю. Наведений регіон став ще однією сферою непорозумінь в американо-китайських відносинах, тому, у контексті впливу Сполучених Штатів в регіоні АТР, були також і проаналізовані політичні кроки різних президентів Сполучених Штатів, адже концепції ведення політики різних глав держав Сполучених Штатів абсолютно відрізнялися. Від них же й залежала позиція китайського уряду,

яка з часом пом'якшувалася та напружувалася. У ході проведення аналізу глобальної політики Китайської Народної Республіки, було констатовано факт підвищення впливу Китаю в Африці, на що Сполучені Штати реагували не досить позитивно, та, у відповідь все більше та більше підвищували свої перспективи в регіоні АТР.

Тому, у ході аналізу взаємин Китаю та Сполучених Штатів на глобальному та регіональному рівнях було підсумовано, що незважаючи на мирні тенденції до вирішення усіх політичних проблем, обидві сторони виявляють також і ворожу тенденцію, яка, в майбутньому може мати досить негативні наслідки для всієї світової політики.

Основні тенденції процесу американо-китайського протиборства були також чітко проаналізовані, адже, незважаючи на основні аспекти співробітництва, взаємовідносини між Вашингтоном та Пекіном сповнені численних проблем, які провокують подальшу ескалацію напруження між двома наддержавами. У процесі ознайомлення з літературою, було встановлено, що на даний момент, Тайвань виступає найбільшим чинником напруження відносин між Сполученими Штатами та КНР. У ході аналізу цієї проблеми, було визначено головні передумови та подальші причини напруженості відносин насамперед, Тайваню та Китаю, а потім вже - присутність в цьому питанні вже Сполучених Штатів. Абсолютно різне бачення вирішення проблеми Тайваню Сполученими Штатами та Китаєм наштовхує до висновку, що тайванське питання у контексті американо-китайських відносин навряд чи буде вирішено в найближчі роки

Протиборство США та КНР у економічній сфері також виступають окремою проблемою для аналізу. Насамперед, накладення Сполученими Штатами санкцій проти Китаю провокувало ще більшу ворожнечу. Підвищення мит на китайські товари, обмеження китайських товарів та систем на території Сполучених Штатів досить негативно вплинули на Китай. Проте Китайська сторона на наведені санкції реагувала досить стримано, поступово виготовляючи свої альтернативи на світовому ринку. Тобто, у

процесі аналізу можна встановити факт, що економічне протиборство вплинуло, та, наразі, негативно впливає на сучасний економічний розвиток обох країн, адже, як вже було сказано, торговельно-економічний вимір відносин США та Китаю є найбільш взаємозалежним для обох наддержав.

Що стосується геополітики, у процесі написання наукової роботи було досягнуто висновку, що геополітична доктрина обох держав, на даний момент знаходиться на найбільш активному та доречному становищі, адже подальші перспективи збільшення геополітичного впливу обох держав на політичні процеси у регіоні зростають. Китай, як найбільш впливова країна в Азійському регіоні одночасно конкурує та співпрацює зі світовим гегемоном в образі Сполучених Штатів, які стрімко не зменшуючи своїх обертів, прагнуть наростити свій геополітичний вплив, виступаючи гарантом безпеки багатьох країн з ціллю не допустити небажані для себе глобальні політичні проблеми.

Підсумовуючи аналіз проведеної роботи, потрібно підсумувати, що на даний момент, американо-китайські відносини, на наш погляд, найбільш контроверсійна проблема в світовій політиці, яка є обговорена багатьма науковцями. Контраст між співробітництвом та протиборством обох країн на шляху до набуття статусу держави-гегемона – це, абсолютно, унікальний випадок в світовій політиці, який будуть аналізувати у наступні десятиліття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук М.В. Відносини США та Китаю на сучасному етапі (Торговельно-економічний аспект) Наукові записки студентів та аспірантів. 2020. С. 106-111.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця. [Текст] / З Бжезинський. – Львів-Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
3. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство [Текст] / Пер. з англ. А. Іщенка.- К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. – 203 с.
4. Браун Д. Китай і Тайвань: росте пояснення суті конфлікту. BBC NEWS Україна. 2 серпня 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62396120> (дата звернення 02.06.2023)
5. Брензович К.С., Майборода Ю.О., Січка В.М. Конкурентна взаємозалежність США та КНР в контексті геоекономічних трансформацій//Причорноморські економічні студії.2022.Вип.76. С.18-24.
6. Буравкова А. Американсько-китайські відносини в постбіполярну епоху: глобальний і регіональний вимір / А. Буравкова // Політичний менеджмент. - 2013. - № 59. - С. 154-166
7. Валігура Н. Ю. Стратегія та доктрина зростання китайського впливу в світі : стаття Серія «Міжнародні відносини». Випуск 5. Наукові записки студентів та аспірантів, 2020, С. 43-51.
8. Веньлян Ч. Суть китайської стратегії «один пояс, один шлях» аспірант кафедри міжнародних фінансів двнз «київський національний економічний університет імені вадима гетьмана» Україна, С. 22-26.
9. Войцехівський О. Торгівельні війни США та китаю Західноукраїнський національний університет м. Тернопіль, С. 78
10. Гавриленко Н. М., Широкий Г. М. Щодо відносин між США та КНР у торговельній сфері: стаття. Національний інститут стратегічних досліджень 2018 р., 14 с.

11. Герасимчук С., Краєв О. *Rax Americana VS Rax Sinica* : Аналітична записка. Рада зовнішньої політики “Українська призма”, 2021. 28 с.
12. Голянич Б. В., Вакуленко В. Р. Шанхайська організація співробітництва: історія, стан та перспективи: стаття Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку Науково-дослідний інститут воєнної розвідки, 2023 р., 112 с.
13. Городня Н. Д. Багатосторонні торговельні стратегії США у Азійсько-Тихоокеанському регіоні: від Дж. Г. У. Буша до Д. Трампа: стаття. Американська історія і політика. – 2017. – №4. – С.104-117
14. Городня Н. Динаміка американсько-китайських відносин в кінці ХХ - ХХІ ст. як свідчення нової ролі Китаю у міжнародній системі: монографія Інституту всесвітньої історії НАН України», Київ, 2018. – 392 с
15. Городня Н.Д. Історія відносин США з країнами Східної Азії: курс лекцій. Навчальний посібник для студентів історичного факультету. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2024. 240 с.
16. Городня Н.Д. Китай у сучасній системі міжнародних відносин : стаття розділ ІІ, Київ, Україна 2018, С. 74-97
17. Городня Н.Д. Східна Азія у зовнішній політиці США (1989–2013 рр.): монографія/Н.Д.Городня.– К.:«Прінт-Сервіс», 2014. – 528 с.
18. Городня Н.Д. США та країни сходу багатосторонні торговельні стратегії США у азійсько-тихоокеанському регіоні: від Дж. Г. У. Буша до Д. Трампа : стаття. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2024
19. Демчишак Руслан Етапи становлення та засадничі принципи функціонування Організації транстихоокеанського партнерства: стаття. Політичні науки. Vol. 2, No. 2, 2016 Національний університет “Львівська політехніка” 18 ст.

20. Довгаль О. А., Трофимченко К.С. Азіатський банк інфраструктурних інвестицій як альтернатива міжнародному валютному фонду для країн БРІКС : Норвезько-українська конференція, присвячена діяльності Фрідтйофа Нансена в Україні в 1921–1922 роках ХНУ імені В.Н. Каразіна, 11 жовтня 2019 року.
21. Дон О., Беляєв Є. Вплив торгівельної війни між США та Китаєм на розвиток зовнішньої торгівлі в Азійському регіоні : стаття Дніпровський національний університет імені Олеся Гончар, Дніпро, Україна 2023, 95с.
22. Дубов Д. В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва : монографія / Д. В. Дубов. – К. : НІСД, 2014. – 328 с.
23. Дудко І. Д. Погорелова І. С., Зовнішньополітичні та безпекові стратегії адміністрації Б. Обами щодо Китаю: Від союзництва до протидії УДК: 327 (73: 5-12) ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна
24. Дудко І. Д. Китай у зовнішньополітичних стратегіях США від Б. Обами до Д. Трампа / Дудко І. Д., Погорелова І. С. // Історико-політичні студії. Серія: Політичні науки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Ін-т історії укр. сусп-ва ; редкол.: І. Д. Дудко (голова) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2017. – № 2. – С. 54–76.
25. Жеваго О. К. Тайванська карта» як інструмент реалізації геополітичних інтересів США і КНР. Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії: досвід модернізації та перспективи взаємодії : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з 67 нагоди 75-річчя ств. ООН. 13 лист. 2020 р. Харків : ХНУ Каразіна, 2020. С. 56—58
26. Завада Я.І., Данчук Г.Д. Особливе становище Тайваню на міжнародній арені та його роль у протистоянні США та Китаю : стаття науковий журнал «Політикус» Випуск 5. Національний університет «Львівська політехніка» м. Львів, Україна, 2022, С. 116-121.

27. Запорожченко М., Асатуров С. Тайвань - частина Китаю, чи Китай – «частинка» Тайваню? : Збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених Секція 2. Регіональні трансформації та зростання міжнародної конфліктності, 2021, С. 58-60.

28. Зосименко Т. Геополітичний трикутник США–Китай–ЄС : Аналіт. записка. Рада зовніш. політики “Укр. призма”, 2021. 25 с.

29. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті, з англійської переклала Надія Коваль « Наш формат» м.Київ, 2017, 15 ст.

30. Климчук І.І., Устінов О.Ю. «Тайванське питання» у міжнародних відносинах: сучасні реалії та можливі сценарії розвитку: стаття. Регіональні студії. Національний університет «Львівська політехніка», 2023р, 150 с.

31. Конспект лекцій з дисципліни «Зовнішня політика США» для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» IV курсу VII семестру денної форми навчання Укл.: Чістякова І. М., Білоусов О. С., Яковлев І. В., Татакі Д. Д. Одеса: ДУ ОП, 2021. 107 с.

32. Корнат Л.Я. Політичні відносини США та КНР упродовж 2016-2021 років [стаття] Національний університет «Львівська політехніка», кафедра політології та міжнародних відносин Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, с. 194-202

33. Курнишова Ю.В. Американо–китайське суперництво на сучасному етапі: тенденції та особливості [стаття] Стратегічні пріоритети, №2(11), 2009 р., С. 257-265.

34. Кутько І. Історичні особливості становлення міждержавних відносини США та Китаю [стаття] Міжнародні відносини і туризм: сучасність та ретроспектива Випуск 3 Східноєвропейський національний університет ім. Л. Українки, С. 83-86.

35. Левитська-Доба Є. О., Концептуальні засади зовнішньополітичного курсу Китайської народної республіки у XXI ст. :

стаття Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2020.

36. Левитська-Доба Є.О. Економічна інтеграція в АТР: взаємодія і конфлікт у трикутнику «США Японія - Китай». Китаєзнавчі дослідження 2016. Vol. 1-2. С. 84-90

37. М. О. Іщук, О. П. Іваницька Розвиток американо-китайських відносин за президенства Дж. Буша-Молодшого УДК 327(73+510) "2001 / 2009", С. 45-49.

38. М.Х. Ялі Розвиток американо-китайських відносин в умовах світової економічної кризи Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, С. 244-256.

39. Мельниченко, В.В. Тайванське питання” в працях вітчизняних та зарубіжних учених : Історичний архів. Наукові студії: 36. наук. пр. — Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2008. Вип. 1. С. 179-184. Бібліогр.: 10 назв. укр.

40. Милосердна І.М., Краснопольська Т.М. Азіатсько-Тихоокеанський регіон та проекти його розвитку: Кінець XX – початок XXI століття: стаття. Актуальні проблеми політики. Вип. 65, 2020 р.

41. Моніторинг новин українських та світових ЗМІ. Додаток до журналу. Підготовлено за підтримки: Щотижневий дайджест. 06.04.2020-12.04.2020. 33 с.

42. Панікар Г.Ю., Матвієнко А.В., Економічне партнерство США та Китаю в умовах глобалізації : стаття Том 2 № 4 (2011) Інститут міжнародних відносин, С. 157-162.

43. Петро Климишин Основні вектори геостратегії Китайської народної республіки на початку XXI ст. : стаття. Наукові записки, випуск 5(67) ІпіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, С. 384-398.

44. Писаренко Т. В., Кваша Т.К Глобальні технологічні тренди у сфері озброєння та військової техніки [Електронний ресурс] / – К.: УкрІНТЕІ, 2020. – 88 с

45. Писаренко Т.В. Аналіз світових технологічних трендів у військовій сфері: монографія [Електронний ресурс] / Т. Писаренко, Т. Кваша, Т. Гаврис та ін., за заг. редакцією Т.В.Писаренко. – К.: УкрІНТЕІ, 2021. – 110 с.

46. Підберезних І. Є. Країни Південно-Східної Азії та політика балансування між США та Китаєм. Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. Ч. 2: зб. матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м.Львів, 15.05.2015) / упоряд. Калитчак Р.Г., Зазуляк З.М. Львів: Центр американських студій ФМВ ЛНУ ім. І.Франка, 2015. С.222–229.

47. Підберезних І. Є. Політика балансування забезпечення національної безпеки США, Китаю та країн південно-східної Азії: стаття. Теорія та історія держави і права; Історія політичних і правових учень юридична наука С. 5-12

48. Підберезних І. Є. США та країни Далекого Сходу: 1945 – початок 1990-х років : [навчальний посібник] / І. Є. Підберезних. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – 164 с.

49. Подрез Ю.В. Жуков О.В. стратегічне партнерство між КНР, ЄС і США у сфері енергетики й міжнародної охорони довкілля (2000–2016 рр.) [стаття] Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка С. 157-162.

50. Пронь С. В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914–1991 роки: Навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2009. 140 с.

51. Работягова І.В. Супердержави світу: Феномен китаю у глобальній політиці : стаття. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

52. Скрепський А.А. Актуальні проблеми зовнішньої політики України: Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції

студентів та молодих вчених, Чернівці, 30 листопада 2023 р. – Чернівці, 2023. – 312 с.

53. Стаднік Андрій Американо-китайські відносини у контексті глобальної противірусної координації: пандемія COVID-19: стаття. Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини Збірка матеріалів міжнародної наукової конференції, 83 с.

54. Теленко О. Особливості розвитку Тайваню як де-факто держави в сучасному світі. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. Випуск 40, Львівський національний університет імені Івана Франка, с. 198-204, 2022 р.

55. Теленко О. Розвиток відносин Сполучених Штатів Америки і Тайваню на сучасному етапі : стаття Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2023 Випуск 47, с. 275-282

56. Тумаков О.І. На шляху до демократизації та економічного піднесення: Тайвань у кінці 40-х -90-ті роки ХХ ст. // Методичний вісник історичного факультету № 1. – Харків: Консум, 2002. – С. 48 – 55.

57. Українець Л. А. Ініціатива «Пояс і Шлях» як основа нарощування економічної експансії Китаю Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство: Випуск 24, частина 3 Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019р., С. 109-113.

58. Худолій, А. О. (A. Khudoliy) (2018) *Сучасні виклики в АТР (Modern challenges in the Asia-Pacific)*. Американська історія та політика: науковий журнал. (6). pp. 72-81.

59. Чернишова Л.О. Суперництво США та Китаю: наслідки для асоціації держав південно-східної Азії [стаття] Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна Випуск # 37 / 2022

60. Шевчук О.В. «Тайванська проблема» в контексті дестабілізації системи міжнародних відносин російсько-українською війною Acta de historia & politica: saeculum XXI національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна, м.Київ, 2022 р., 53 ст.

61. Шевчук О.В. Система безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону: фактори формування та тенденції розвитку / Олександр Володимирович Шевчук. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2010. – 200 с
62. Шевчук О.В., Вовчук Л.А., Погорєлова І.С. Зовнішня політика країн АТР (1945-2000-і рр.): навчальний посібник; наук. ред. О. П. Тригуб. Миколаїв :Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. – 292 с
63. Шульга М.А. Китай у світлі геополітики (Теоретико-ретроспективний ракурс): стаття. Регіональні студії. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022 р., 129 ст.
64. Якубовський С. О., Родіонова Т. А., Бабінчук О. С Торговельне протистояння США та Китаю: причини та наслідки [стаття] Одеський національний університет імені І. І. Мечникова Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія “Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм”. Вип. 11, 2020 Одеса, С. 35-44.
65. Ярошенко Є., Перебийніс В. Місце України в глобальних стратегіях Китаю Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД) [стаття] 2015 р., 50 с.
66. Barnett Thomas P. M. The Pentagon new map. War and peace in the XXI century. – N. Y. : J. P. Putnam's Sons, 2004. – 435 p
67. China's National Defense in the New Era The State Council Information Office of the People's Republic of China July 2019
68. China's Soft-Power Push The Search for Respect David Shambaugh July/August 2015 Volume 94 Number 4
69. ChinaDaily/ China-US relations shaky: Survey) By Dong Leshuo in Washington | chinadaily.com.cn | Updated: 2018-06-21 10:58. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/201806/21/WS5b2b1461a3103349141dd7fa.html>
70. China's National Defense in 2008. Information Office of the State Council of the People's Republic of China, January 2009, Beijing

71. China's National Defense in 2010 Information Office of the State Council The People's Republic of China March 2011, Beijing
72. CIA Fact Book: We are the Nation's first line of defense
73. Curtis J. Taiwan: country profile and international relations. House of Commons Library. 23.06.2021.
74. Executive Order on Securing the Information and Communications Technology and Services Supply Chain // Executive Order. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/executive-order-securing-information-communications-technology-services-supply-chain/>
75. Friedberg, Aaron L. The Future of U.S.-China Relations: Is Conflict Inevitable? : article Published in International Security 30 November 2005 Political Science Volume 30, Number 2, Fall 2005, pp. 7-45
76. Hass R. (2021) Stronger: Adapting America's China Strategy in an Age of Competitive Interdependence. New Haven: Yale University Press, 240 pp.
77. Hikotani, Takako. "Trump's Gift to Japan: Time for Tokyo to Invest in the Liberal Order." Foreign Affairs, vol. 96, no. 5, Sept.-Oct. 2017, pp. 21+. Gale Academic OneFile Accessed 15 Oct. 2024. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2017-08-15/trumps-gift-japan>
78. Holmes, James R. Yoshihara, Toshi Chinese Naval Strategy in the 21st Century: The Turn to Mahan. London: Routledge. Taylor & Francis, 2008.
79. Interim National Security Strategic Guidance. March 2021 President Joseph R. Biden, JR. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>
80. Jonathan Pass China's Institutional Statecraft within the liberal international order: The Asian infrastructure investment bank. URL: <https://www.jstor.org/stable/26927912>
81. Kissinger H. The Future of U.S. – Chinese Relations: Conflict Is a Choice, Not a Necessity. URL: <https://www.henryakissinger.com/articles/the-future-of-u-s-chinese-relationsconflict-is-a-choice-not-a-necessity/>

82. Landler M., Sanger D. Trump Speaks With Taiwan's Leader, an Affront to China // The New York Times 4 December 2016. URL: <https://www.nytimes.com/2016/12/02/us/politics/trump-speaks-with-taiwans-leader-a-possible-affront-to-china.html>

83. Localization of Chip Manufacturing Rising. Taiwan to Control 48% of Global Foundry Capacity in 2022, Says TrendForce. URL: <https://www.trendforce.com/presscenter/news/20220425-11204.html#:~:text=Chip%20Manufacturing%20Rising.-,Taiwan%20to%20Control%2048%25%20of%20Global,Capacity%20in%202022%2C%20Says%20TrendForce&text=According%20to%20TrendForce%2C%20Taiwan%20is,ranking%20second%20in%20the%20world.>

84. Mascitelli B., Chung M., Hue and cry over Huawei: Cold war tensions, security threats or anti-competitive behaviour? // Research in Globalisation. – 2019. – Vol. 1. – P. 10-12

85. Nixon R. The Memories of Richard Nixon. – N. Y., 1978. – P. 562

86. Office of the Secretary of Defense (2020, September 1). Military and security development including the People's Republic of China. US Dept of Defense. URL: <https://media.defense.gov/2020/sep/01/2002488689/-1/-1/1/2020-dod-china-military-power-report-final.pdf>

87. Office of the Secretary of Defense Quadrennial Defense Review

88. On the edge of crisis: Pelosi's visit to Taiwan and repercussions for the U.S.–China rivalry

89. Relations across the Taiwan straits // The International status of Taiwan in the new world order. - London-the Hague-Boston: Kluwer law, 1996. - 337 p

90. Scissors D. US and China 2021 Trade Numbers. American Enterprise Institute

91. SIPRI Fact Sheet April 2021: Trends in world military expenditure, 2020. URL: <https://www.sipri.org/publications/2021/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2020>

92. SIPRI World military spending rises to almost \$2 trillion in 2020. URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2021/world-military-spending-rises-almost-2-trillion-2020>
93. Sun Yun. China's Strategic Misjudgement on Myanmar. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 2012. P. 73–96.]
94. Taiwan / Updated scenarios for crisis in 2023 and beyond. dragonfly news. 2023. February
95. The AIIB and the ‘One Belt, One Road’ Commentary Op-ed The AIIB and the ‘One Belt, One Road’ David Dollar Summer 2015. URL: <https://www.brookings.edu/articles/the-aiib-and-the-one-belt-one-road/>
96. The National Defense Strategy of the united states of America, 2018
97. The National Military Strategy of the United States of America 2015
The United States Military’s Contribution To National Security June 2015
98. The National Security Strategy of the United States of America, December 2017
99. The National Security Strategy of the United States. May 2010
100. The National security strategy: The White house, October 12, 2022
101. The Trump Administration and Southeast Asia: Enhanced Engagement”, ISEAS Perspective #87/2017 (23 November 2017).
102. Total value of U.S. trade in goods (export and import) with China from 2011 to 2021 (in billion U.S. dollars).
103. U.S. Relations With Taiwan: Fact sheet bureau of East Asian and Pacific affairs, May 28, 2022
104. Xinhua Commentary: Sound, stable China-U.S. ties need consensus and actions) Source: XinhuaEditor: huaxia 2024-04-24 09:02:15. URL: <https://english.news.cn/20240424/dbae6579d594081b3c285fcd6b6f686/c.html>
105. Zhou W, Esteban M. (2018) Beyond balancing: China’s approach towards the Belt and Road Initiative. *Journal of Contemporary China*, 27(112): APA.- 487-501.

LE RÉSUMÉ

À l'étape actuelle, les relations entre les États-Unis et la Chine constituent un élément central de la politique mondiale. Dans le contexte de la transformation active de l'ordre international, la rivalité entre les États-Unis et la Chine constitue l'un des facteurs clés, car ce sont précisément ces deux pays qui influencent en grande partie la situation économique et politique de nombreux autres États dans le monde. La nature de ces relations entre les deux principales puissances mondiales inclut un ensemble complexe d'interactions englobant principalement la rivalité économique, les affrontements géopolitiques, la course technologique entre les deux États, ainsi que de nombreuses autres problématiques à la fois complexes et captivantes.

L'objectif de la mémoire de maîtrise était de mettre en évidence et d'analyser les questions les plus actuelles et contemporaines nécessitant une analyse approfondie afin de formuler des conclusions précises résumant le mieux les problèmes.

Sans aucun doute, l'histoire des relations sino-américaines est un facteur clé pour comprendre les défis et les perspectives de ces relations, en particulier au début du XXI^e siècle. Pour cela, les événements marquants du XX^e siècle, qui concernaient directement ces deux pays, ont été caractérisés et mis en lumière. Les faits liés à l'évolution des relations sino-américaines permettent de comprendre les principaux préalables ainsi que les points critiques du développement des relations entre les États-Unis et la Chine dans les aspects économiques, militaires et politiques.

À l'heure actuelle, alors que la Chine et les États-Unis aspirent toutes deux au statut de puissance hégémonique, nous pouvons observer les moyens déployés par chaque pays pour utiliser leurs capacités et potentialités afin d'atteindre cet objectif. Cette course se manifeste à la fois dans leurs relations bilatérales et dans leur confrontation mutuelle.

Les principaux problèmes exacerbant les tensions dans les relations bilatérales entre les États-Unis et la Chine reposent principalement sur la concurrence économique, les guerres commerciales, les accusations d'espionnage, etc. Un autre aspect important est la rivalité technologique, où les États-Unis cherchent à freiner la croissance des géants chinois de l'innovation. Sur le plan géopolitique, les tensions se concentrent notamment sur des questions comme Taïwan, la mer de Chine méridionale et l'initiative "Une ceinture, une route", qui suscitent des inquiétudes à Washington quant à l'expansion de l'influence de Pékin, tant au niveau national qu'international.

Malgré ces défis, les perspectives des relations sino-américaines présentent aussi des aspects positifs. Les signes d'une relation constructive se manifestent dans leur interdépendance économique, fondée sur des volumes massifs de commerce et d'investissements. De plus, un potentiel significatif de coopération existe dans la résolution de défis mondiaux, tels que la pandémie de COVID-19, la sécurité internationale et d'autres problèmes d'envergure globale.

En analysant les potentialités de coopération et de confrontation entre ces deux puissances, il apparaît que les futures problématiques et perspectives des relations entre les États-Unis et la Chine dépendront de leur capacité à mener des relations diplomatiques et à parvenir à des compromis. D'un côté, le renforcement des alliances américaines en Asie, et de l'autre, les efforts de la Chine pour développer sa coopération avec les pays du Sud global, suggèrent que la possibilité de former des approches multilatérales pour résoudre les problèmes internationaux pourrait constituer la meilleure option. Cependant, la dynamique future des relations sino-américaines dépendra de la politique intérieure de chaque État, des évolutions globales et de leur aptitude à éviter l'escalade des conflits.

Ainsi, on peut conclure qu'à l'étape actuelle, les enjeux des relations sino-américaines couvrent un large éventail de problématiques et de faits dont les résultats et les conséquences feront l'objet de débats parmi les analystes et chercheurs pendant longtemps.

Les résultats de cette mémoire de maîtrise représentent une contribution significative à notre compréhension des principaux problèmes et perspectives des relations sino-américaines, et peuvent servir de base aux futures recherches dans le domaine des relations internationales.